

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV INFORMAČNÍCH STUDIÍ A KNIHOVNICTVÍ

Diplomová práce

2007

Bc. Kuthan Pavel

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE
FILOZOFICKÁ FAKULTA
ÚSTAV INFORMAČNÍCH STUDIÍ A KNIHOVNICTVÍ

Studijní program: Informační studia a knihovnictví

Studijní obor: Informační studia a knihovnictví

Bc. Pavel Kuthan

Návrh a realizace informačního centra
Památník Čestná vzpomínka

Diplomová práce

Praha 2007

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Richard Papík, PhD.

Oponent diplomové práce:

Datum obhajoby:

Hodnocení:

Prohlášení:

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci zpracoval samostatně a že jsem uvedl všechny použité informační zdroje.

V Praze, dne

.....

Bc. Kuthan Pavel

Identifikační záznam

KUTHAN, Pavel. *Návrh a realizace informačního centra Památník Čestná vzpomínka [Concept and realization of information centre The Honourable Remembrance Memorial]*. Praha, 2007. 77 s., 10 s. příl. Diplomová práce. Univerzita Karlova v Praze, Filozofická fakulta, Ústav informačních studií a knihovnictví 2007. Vedoucí diplomové práce PhDr. Richard Papík, PhD.

ABSTRAKT:

Předmětem diplomové práce je přiblížení průběhu počátečního projektu a analýza informačního centra Památník Čestná vzpomínka, které obsahuje selektivně uspořádané informace o historii československých legií (1914-1920) a jmennou databázi padlých a zemřelých čs. legionářů. Na základě trendu uchovávání historického a kulturního dědictví (který je dnes celosvětovým trendem v oblasti kultury, historie a informačních studií), do něhož je zapojen mimo jiných i Ústav informačních studií a knihovnictví Univerzity Karlovy v Praze, je cílem vzniku a existence tohoto informačního centra trvalé uchování informací k této kapitole našich dějin a těch, kteří ji tvořili. K tomuto cíli informační centrum využívá přímo celosvětové sítě internet pro maximalizaci přístupnosti k těmto informacím.

Klíčová slova: československé legie, legionáři, databáze, Čestná vzpomínka, kulturní a historické dědictví

Obsah:

Předmluva	8
1. Úvod do problematiky Památníku Čestná vzpomínka.....	10
1.1. Příčiny vzniku, vazba na historii a tradice státnosti.....	10
1.2. Uchovávání historického a kulturního dědictví	13
1.3. Základní struktura projektu IC PČV	18
2. Informační dimenze projektu	21
2.1. Popis informačního centra Památník Čestná vzpomínka.....	21
2.2. Základní historické údaje.....	28
2.3. Vývoj a statistiky	33
2.4. Technické aspekty a použitý software	39
3. Další podobná informační centra ve světě.....	41
3.1. Commonwealth War Graves Commission.....	41
3.2. American Battle Monuments Commission.....	45
3.3. Oorlogsgravenstichting	48
3.4. Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge	50
3.5. Книга памяти - Soldat.ru (Книга Памяти - Солдат.ru)	52
4. Analýza podkladů	55
4.1. Vojenský ústřední archiv Praha	55
4.2. Kroniky legionářských jednotek	60
4.3. Legionářská literatura a sborníky.....	62
4.4. Vojenské hřbitovy, válečné hroby, pamětní desky	63
4.5. Oblastní soupisy legionářů.....	64
5. Metodika a systém doplňování databáze	65
5.1. Rozbor záznamu databáze.....	66
5.2. Vkládací formulář	68
5.3. Komunikace jako základ koordinace práce	70
6. Zpětná vazba	71
6.1. Odkazy na IC PČV.....	71
6.2. Elektronická pošta.....	72
Závěr	74
Seznam použité literatury:	78
Přílohy.....	86
Příloha 1. - Základní informace o historii čs. legií 1914-1920	86
P1.1. RUSKO.....	88
P1.2. FRANCIE	92
P1.3. ITÁLIE	93
P1.4. SRBSKO a další spojenecké armády.....	94
Příloha 2. – Porovnání databází virtuálních památníků podle uživatelské přívětivosti	95
Příloha 3. – Schéma struktury IC PČV	96

Předmluva

Obsahem této diplomové práce je popis a analýza projektu informačního centra Památník Čestná vzpomínka (IC PČV), na jehož vzniku jsem se podílel. Předmětem činnosti tohoto památníku, který je umístěn na internetu, je poskytování faktických informací o historii tzv. československých legií z let 1914-1920. Nedílnou a hlavní součástí je vytváření a zpřístupňování jmenné databáze padlých a zemřelých čs. legionářů v bojích za svobodu a samostatnost Československa. Historie československých legií je nedílnou součástí historie nejen naší armády, ale i naší státnosti. Ovlivnila tradice a symboly, které používá Česká republika. Proto tato historie a s tím související tradice jsou také součástí historického a kulturního dědictví našeho národa.

Ústav informačních studií a knihovnictví (ÚISK) je v rámci své činnosti zapojen také do projektů souvisejících právě s uchováváním historického a kulturního dědictví. Na to navazuje tato práce, v níž jsem mohl navíc využít i znalosti získané při studiu na ÚISK.

Když jsem se od raného mládí začal zabývat zmiňovaným tématem historie československých legií, netušil jsem ještě, nakolik se budu tomuto tématu věnovat v budoucnu - jak ovlivní mé zájmy a mé životní postoje. S tímto tématem mne kromě badatelského zájmu poutalo i to, že jsem potomkem čs. legionáře a zároveň jsem s tímto tématem spjat i z úhlu pohledu důstojníka naší armády v záloze. K tématu československých legií jsem publikoval také několik odborných článků a dvě studie. Znalost tématu a studium na ÚISK mi proto výrazně pomohlo při práci na samotném vzniku IC PČV. Tento památník je již zprovozněn a stále se rozrůstá v rámci dalšího rozvoje, který neustále probíhá. Vznikem IC PČV jsem tak naplnil svůj cíl, který jsem si dal před mnoha lety při studiu materiálů

k historii československých legií a shledání toho, jak tato historie je většinou naší společnosti stále neznámá.

V rámci této diplomové práce jsem se pokusil o analýzu a popis vzniku a rozvoje IC PČV. Rozdělil jsem jí do několika strukturovaných celků. Nejprve jsem se snažil v základních rysech přiblížit informační dimenze projektu. Protože IC PČV ze světového hlediska není originálním nápadem a existují již několik let na internetu i další podobná informační centra, vytvořená v zahraničí, považoval jsem za nutné přiblížit alespoň některé vybrané, které považuji za základní. Za důležité jsem považoval i analýzu podkladových materiálů, které jsou zdrojem pro jmenovanou databázi IC PČV. V následné části jsem přiblížil metodiku a systém doplňování zmiňované databáze. Zpětná vazba uživatelů a práce s ní je řešena rovněž v následné samostatné části.

V rámci těchto úvodních slov bych také zde rád poděkoval svému vedoucímu práce, PhDr. Richardu Papíkovi, PhD., za jeho vstřícnost a cenné odborné připomínky k obsahu práce.

1. Úvod do problematiky Památníku Čestná vzpomínka

1.1. Příčiny vzniku, vazba na historii a tradice státnosti

Česká republika historií své státnosti bezprostředně navazuje na dřívější Československo. Jako nástupnický stát převzala tradice a symboly československé státnosti. **Den vzniku Československa 28. října 1918 je v České republice státním svátkem.** Tento den je vnímán jako den vzniku našeho samostatného státu a ve vnímání společnosti je jednoznačně prioritován před 1. lednem 1993, kdy po rozdělení Československa vznikla plynule Česká republika. **Se vznikem Československa jsou bezprostředně spjaty i historie a tradice československých legií.**

Českoslovenští legionáři byli po vzniku Československa jakousi oporou mladého státu. Velká část z nich se následně i ve 2. světové válce, v letech 1939-1945, aktivně účastnila domácího i zahraničního odboje s cílem opětovného osvobození Československa. Množství jich bylo zapojeno i v následném protikomunistickém odboji v letech 1948-1989. Je tedy nezvratným historickým faktem, že **na dějinném vývoji Československa se tito muži podíleli velkou měrou, v letech 1914-1920 měrou rozhodující.** Je proto zarážející pro každého, kdo se tématem zabývá, jak málo je dnes o této části naší historie většině společnosti známo a jak málo je úloha a historie československých legií připomínána.

Návštěvník měst a vesnic v České republice a Slovenské republice si může povšimnout mnohdy již omšelých pomníků obětem 1. světové války z dané obce. Občas u některých jmen je napsáno, že jmenovaný padl či zemřel jako legionář. Kromě **muzea Vojenského Ústavu v Praze¹** mají i některá další muzea ve svých expozicích též větší či menší samostatné

¹ Informace o muzeu: <http://www.vhu.cz/cs/stranka/armadni-muzeum>

sekce, zaměřené obsahem na historii československých legií. Dále v některých městech jsou i ojedinělé pomníky, věnované přímo československým legiím, např. v Praze známý pomník „**Praha svým vítězným synům**“, nedaleko zastávky metra Karlovo náměstí. Památku legií připomínají v neposlední řadě často i názvy ulic. Z veřejně přístupných míst zřejmě nejvíce o historii čs. legií poskytuje, jak lze i očekávat, Vojenský historický ústav. V jeho muzeu v Praze je velká část jednoho patra věnována právě tomuto tématu.

V řadách čs. legií během bojů v letech 1914-1920, na nejrůznějších válečných frontách, **padlo či zemřelo** (jak následkem zranění, tak i nemocí z válečných útrap) **více než 5.000 legionářů**. Většina jejich jmen upadla postupem času u nás takřka v zapomnění. Na rozdíl od československých zahraničních vojáků ze 2. světové války, kteří mají již svůj pomník příslušníků československého zahraničního odboje ve 2. světové válce v Praze-Dejvice, čs. legionáři nemají místo, kde by přímo jmenovitě byla památka každého z nich připomínána.

V zahraničí bývá většinou běžné, že ti kteří zemřeli v boji za svobodu země, bývají připomínáni a jejich památka společností uctívána. Zavítá-li i dnes například český turista do Francie, Itálie, Velké Británie či jiného státu v Evropě, zejména do míst bojů 1. světové války, jistě bude překvapen, jak silně je zde připomínána památka těch, kteří za svobodu dané země padli a zemřeli. A to jak ve formě většinou pietně upravených vojenských hřbitovů s vyrovnanými řadami bílých křížů, pomníků a pamětních desek, tak i v přístupu společnosti k této otázce. Často ve zmiňovaných oblastech vojenských hřbitovů jsou zřízena i muzea a **informační centra s knihovnami**.²

² Například informační centrum ve Vimy (Francie), informační centra v St. Mere Englise, Caen a další místa v Normandii (Francie), muzeum v Kobaridu (Slovinsko), muzeum

V našich podmínkách u nás však právě tento proces připomínání stále ještě není zcela naplněn a tvoří tak do určité míry prázdné místo v základních pilířích národního sebeuvědomění a státoporných hodnot velké části naší společnosti. Z toho potom následně plynou i další problémy s chápáním hodnot z toho plynoucích a identifikací občanských práv, svobod a vztahu k naší státnosti.

Právě proto u mne před lety vzklíčila myšlenka vzniku místa, které by tuto památku padlých a zemřelých čs. legionářů připomínalo. Zejména podíl čs. legií byl totiž rozhodující pro vznik samostatného Československa a jeho mezinárodní uznání. To ostatně potvrzoval a připomínal mimo jiných často i první prezident Československa T. G. Masaryk. V dnešní době 21. století, v pokračující informatizaci společnosti však s rostoucí informační potřebou je nutné zaměřit se ve zpřístupňování takových údajů i na jejich **snadnou dostupnost, aby jejich vliv a využití byl tak maximalizován.** Proto vznikla další navazující myšlenka – vytvořit takové místo virtuálně, s využitím celosvětově dostupné sítě internet k zajištění snadné přístupnosti ke zmíněným údajům.

Vznikl tak amatérský projekt na realizaci tohoto cíle a postupně i odborný tým, který se rozhodl tento projekt realizovat. Od fáze prvotních úvah začalo dílo postupně vznikat a realizovat se do současné podoby, kdy je již takřka v základních rysech naplněn. Virtuální památník byl pojmenován „**Památník Čestná vzpomínka**“, jako místo pietní vzpomínky na ty, kteří v bojích za svobodu naší země padli a zemřeli.

v Roverettu (Itálie), muzeum Bitvy o Británii u Londýna (Velká Británie), muzeum holocaustu v USA a další. U nás lze zmínit například informační centrum v Terezíně.

1.2. Uchovávání historického a kulturního dědictví

Většina světa si dnes uvědomuje, že historické, kulturní a přírodní památky jsou jedním ze základů lidské civilizace, neboť jsou dědictvím po minulých generacích. Již v polovině 60. let vznikla v USA myšlenka **mezinárodní spolupráce a spojení jednotlivých států světa k ochraně tohoto dědictví společnými silami**. V roce 1965 se konala ve Washingtonu konference, jejímž závěrem byla výzva pro založení tzv. Nadace světového dědictví. Následně potom v roce 1972 na generální konferenci UNESCO (Organizace OSN pro výchovu, vědu a kulturu) byla schválena **Úmluva o ochraně světového kulturního a přírodního dědictví**. V platnost vstoupila v prosinci 1975. Státy, které smlouvu podepsaly, se tím zavázaly k zabezpečení ochrany, zachování a předávání kulturního a přírodního dědictví budoucím generacím. **V listopadu 1990 podepsala tuto úmluvu i tehdejší Česká a Slovenská federativní republika.**

V rámci UNESCO byl po vzniku úmluvy ustanoven mezivládní výbor pro ochranu kulturního a přírodního dědictví výjimečné světové hodnoty s názvem **Výbor pro světové dědictví**. Ten také mimo jiné aktualizuje a publikuje Seznam světového dědictví. Dále byl vytvořen Fond světového dědictví, který pomáhá financovat ochranu přírodního a kulturního dědictví.

Z hlediska kulturního dědictví jsou za předmět zmíněné úmluvy považovány památníky (myšleno fyzická sochařská a architektonická díla), skupiny budov (majících výjimečnou světovou hodnotu z hlediska dějin, umění či vědy) a různé další výjimečné objekty a lokality. Mezi dalšími jsou za součást tohoto dědictví považovány i staré texty, obrazy, fotografie, zvuková díla, videodíla atd. K jejich odborné konzervaci historiky, knihovníci a dalšími odborníky, se zejména v 90. letech přidává rozměr uchovávání jejich podoby **formou digitalizace**. Ta se dá definovat jako

převod těchto památek do tzv. digitálního tvaru (binární soustavy). Digitalizovaná podoba těchto historicky a kulturně cenných materiálů umožňuje snazší manipulaci s nimi, nenáročné podmínky skladování a především dává obrovský prostor pro zpřístupnění těchto podkladů odborné i laické veřejnosti.

Na 32. generální konferenci UNESCO byla v říjnu 2003 v Paříži přijata i Úmluva o zachování nemateriálního kulturního dědictví. Nevstoupila však zatím v platnost, jelikož nebyla zatím ratifikována předepsaným počtem států. Očekává se však její přijetí³. To by mělo další dopad pro rozvoj uchovávání dalších objektů v digitální formě.

Na podporu těchto aktivit existuje v Evropě především v rámci Evropské unie, návazně i České republiky, **řada grantů a projektů k uchovávání kulturního dědictví**. Součástí tohoto procesu je **digitalizace částí tohoto dědictví** pro trvalé uchování v digitalizované podobě. Tento proces je částečně podporován u nás také Ministerstvem kultury České republiky a financován jak ze státních, tak především z evropských fondů. Knihovny, muzea, archivy a další instituce včetně soukromých organizací podobného zaměření jsou většinou vlastníky tohoto kulturního dědictví. To je dnes ve stále se zvyšující míře dosažitelné pro společnost i v digitální formě. Proto spolupráce těchto všech subjektů na společných projektech významně přispívá k dalšímu rozvoji vědy, kultury a společnosti v dnešním světě.

Nejdále ve světě se zatím v rámci tohoto procesu uchovávání písemných a nehmotných materiálů dostaly zřejmě USA. Existuje tam na internetu velké množství digitálních knihoven (projekt Digital history⁴,

³ Viz [www Ministerstva kultury České republiky: http://www.mkcrcz](http://www.mkcrcz)

⁴ <http://www.digitalhistory.uh.edu>

NINCH - The National initiative for a networked cultural heritage⁵ a další). V Austrálii lze jmenovat třeba program digitalizace PANDORA⁶. Z evropských projektů k uchování historického a kulturního dědictví jistě lze zmínit například projekty CALIMERA⁷, z fondů Evropské unie financované zajímavé programy MINERVA EC⁸, PULMANWEB⁹, CULTIVATE¹⁰, EUROMED HERITAGE¹¹, Information Society Technologies¹² a mnohé další. Určitě je potřeba zmínit i další velké projekty, jako dvouletý projekt Evropské knihovny TEL-ME-MOR (The European Library: Modular Extensions for Mediating Online Resources)¹³ z oblasti kulturního dědictví, v němž je mezi jinými knihovnami z celého světa zapojena i Národní knihovna České republiky¹⁴ a další. Právě Národní knihovně udělilo za její přínos v rámci digitalizace písemných vzácných rukopisů UNESCO v roce 2005 prestižní cenu **Jikji Memory of the World Prize**.

Zejména v prvním desetiletí 21. století nastal velký rozmach procesu digitalizace. **V roce 2005 vyhlásila Evropská komise souborný plán Digitalizace evropského kulturního dědictví.** Podle tohoto plánu by se v blízké budoucnosti mělo objevit na internetu pro širokou světovou veřejnost několik milionů knih v různých světových jazycích. Plán vychází z již existujících některých podobných projektů ve světě, například Gutenberg, Gallica atd. V rámci samotné digitalizace vznikají i samostatné

⁵ <http://www.ninch.org/Ninch.html>

⁶ Viz BEAGRIE, Neil. *National Digital Preservation Initiatives : An Overview of Developments in Australia, France, the Netherlands, and the United Kingdom and of Related International Activity*. Washington : Council on Library and Information Resources Washington, D.C. and Library of Congress, 2003. 51 s. ISBN 1-932326-00-6.

⁷ <http://www.calimera.org>

⁸ <http://www.minervaeurope.org>

⁹ <http://www.pulmanweb.org>

¹⁰ <http://www.exploit-lib.org/issue4/cultivate>

¹¹ <http://www.euromedheritage.net>

¹² <http://cordis.europa.eu/ist/digicult/>

¹³ <http://libraries.theeuropeanlibrary.org/cooperation/archive/telmemor>

¹⁴ <http://libraries.theeuropeanlibrary.org/cooperation/archive/telmemor/about.php>

specializace, například digitalizace starých psaných textů. Stále více knihoven a archivů, především národních, se do tohoto procesu zapojuje. Vzniká řada projektových plánů v rámci digitalizace, se společným cílem uchování historických zdrojů a informací v datové podobě k její lepší a bezpečnější archivaci. Tento proces vyžaduje samozřejmě většinou i spolupráci mezi různými státními i soukromými subjekty. Vznikají specializovaná pracoviště pro digitalizaci (např. v Národní knihovně ČR) se základním vybavením pro digitalizaci (např. digitální kamera, scanner, laserový scanner a další) a specializovaným personálem. V rámci univerzit ve světě vznikly i samostatné studijní obory se zaměřením na digitalizaci¹⁵. Ke koordinaci tohoto procesu probíhají různá pracovní setkání a konference na národních i mezinárodních úrovních.

V rámci tohoto trendu vznikají ve světě také zajímavé státní programy zaměřené přímo i na digitalizaci informací (uchování vzpomínek, rozhovorů atd.) od válečných veteránů. Za všechny lze jmenovat například projekt „**Veterans history project**“¹⁶, který vznikl v roce 2000 pod patronací kongresu USA, a byl podpořen také některými senátory a tehdejším prezidentem W. J. Clintonem. Je provozován Kongresovou knihovnou USA (The Library of Congress). Podobných projektů, zaměřených na uchování vzpomínek válečných veteránů, jako součástí historického dědictví národa, existuje ve světě celá řada. U nás lze jmenovat například podobný projekt – **Hlasy hrdinů**, který je zpracováván občanským sdružením Post Bellum od roku 2001.¹⁷ Fakta a vzpomínky z oblasti vojenské historie jsou vnímána ve světě jako jedna ze součástí historického dědictví. Již jen proto, aby budoucí generace chápaly,

¹⁵ MANŽUCH, Zinaida, HUVILA, Isto, APARAC-JELUSIC, Tatjana. Digitization of Cultural Heritage. In KAJBERG, Leif, LØRRING, Leif. *European Curriculum Reflections on Library and Information Science*. Copenhagen : The Royal School of Library and Information Science, 2005. s. 37-64. 87-7415-292-0.

¹⁶ <http://www.loc.gov/vets/vets-home.html>

¹⁷ <http://www.postbellum.cz>

například přímo z výpovědí válečných veteránů, i všechny dopady a oběti válek. Proto i na tyto památky se standardně vztahují snahy o uchování formou digitalizace.

Obecně se aktivit, spojených s uchováváním historického a kulturního dědictví vedle dalších specializovaných subjektů v České republice, účastní i **Ústav informačních studií a knihovnictví** z Univerzity Karlovy v Praze. Tyto aktivity a studium na tomto ústavu byly také odrazem ke vzniku této diplomové práce.

Znalost historického vývoje národa je neoddělitelnou součástí jeho kultury. Proto uchovávání movitých i nemovitých památek, hmotných i nehmotných pozůstatků historie do tohoto procesu patří. Historie by neměla být zamlčována, pozměňována ani zapomenuta. Na základě toho se mnoho států světa, zejména v posledních desetiletích, snaží mimo ochrany hmotných kulturních památek (stavby, sochy, památníky, archeologické památky, význačné lokality atd.) i o uchovávání duševního dědictví formou digitalizace. Následně mimo jeho zachování i o maximální přístupnost k těmto materiálům pro veřejnost, k čemuž je využit především internet. Tato zvýšená přístupnost veřejnosti k digitalizovaným částem duševního kulturního dědictví (knihy, obrazy, audio a video památky atd.) má také za následek zvýšení identifikace společnosti s vlastní historií a kulturou.

V rámci tohoto trendu, ke kterému ve světě v posledních letech dochází, je svou náplní zapojeno i IC PČV. Uchovává historická fakta a databázi k části historie naší společnosti. Tím se snaží přispět k minimalizaci nebezpečí, že někdy v budoucnu bude opět tato část naší historie zapomínána, jako se o to v letech 1948-1989 pokoušel v naší zemi cíleně komunistický totalitní režim. Zároveň výsledky této práce jsou přístupné široké veřejnosti ke zvyšování povědomí o tomto tématu.

1.3. Základní struktura projektu IC PČV

Z hlediska základního plánovaného projektu vzniku virtuálního památníku se jednalo o **řízený proces**, vycházející z jednotlivých fází jeho životního cyklu. Existuje velké množství metodik dělení životního cyklu projektu¹⁸. Obecně lze říci, že projekt je časově omezené úsilí k vytvoření či zavedení nového produktu nebo služby. Základní projekt vzniku virtuálního památníku IC PČV se nejvíce zřejmě blížil jednoduché struktuře životního cyklu projektu podle teorie PMBOK (např. Warrena či Morrise)¹⁹. Měl tyto následující fáze.

Definice cíle projektu. V této fázi byl jasně definován cíl projektu a smysl činnosti budoucího památníku. Byl definován řídicím projektu. Předcházela jí samotná dlouhodobá analýza tehdejšího stavu z hlediska existence podobných památníků u nás i ve světě a jejich funkcí.

Plánování. Tato fáze vznikla společným úsilím projekčního týmu, který byl sestaven, a jejím výsledkem bylo naplánování činností v krátkodobém, střednědobém a dlouhodobém horizontu. Z hlediska krátkodobého horizontu bylo naplánováno vytvoření samostatného prostředí pro IC PČV (s pozdějším umístěním na IC Válka.cz) a dále rozšiřování týmu kvalifikovaných spolupracovníků - zejména pro sběr, analýzu a vkládání dat k vytváření jmenné databáze ztrát čs. legií z let 1914-1920. Tento proces sběru, analýzy a kompletace dat, včetně jejich vkládání byl plánován k ukončení ve střednědobém horizontu. Následně bylo z hlediska dlouhodobého výhledu, z pohledu časové chronologie jednotlivých horizontů, zamýšleno ustálení prostředí, základní naplněnost databáze

¹⁸ PMBOK (Project Management Body of Knowledge), PRINCE2 (*PR*ojects *I*N *C*ontrolled *E*nvironments), RUP, SIX SIGMA a další.

¹⁹ Project Management Body of Knowledge. Podrobněji např. článek Project management. *Wikipedia : The Free Encyclopedia* [online]. 2007 [cit. 2007-07-07]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Project_management>.

z dostupných zdrojů a vytvoření doprovodných služeb k poskytování informací o historii čs. legií. Na tomto plánování participovali členové projekčního týmu, přičemž byl zároveň při té příležitosti definován i status IC PČV, jeho členů (tzv. správců) a vytvořeny vnitřní stanovy tehdy ještě neformálního sdružení s cílem v budoucnu IC PČV i oficiálně registrovat k získání právní subjektivity.

Implementace plánovaných kroků. Po vymezení základních kroků a hlavních cílů projektu virtuálního památníku bylo překročeno k jejich naplňování. Do tohoto procesu byl zapojen celý projekční tým. Ten byl zpočátku čtyřčlenný, postupně se rozrostl na současný osmičlenný. Jednotlivé kroky a jejich postupné naplňování byly řízeny řídicím projektem na základě systému kontroly. Ta byla jak průběžná²⁰, tak i hloubková při periodické kontrole vkládaných dat. Byla zaměřena především na úplnost a kvalitu (zda je dodržována stanovená struktura záznamu a zda záznam neobsahuje různé jazykové chyby). Plánovaný horizont splnění úkolů naplnění databáze z dosud známých zdrojů byl stanoven na pět let. Dnes po třech letech existence IC PČV lze konstatovat takřka úplné splnění tohoto cíle, přičemž databáze je jedním z hlavních pilířů IC PČV.

Uzavření. Zatím o uzavření projektu z hlediska jeho úplného naplnění mluvit nelze, jelikož databáze ztrát čs. legií ještě není ke dni dokončení této práce zcela naplněna. Její naplněnost z dostupných zdrojů se již k úplnosti však značně blíží. Většinu ostatních cílů se postupně naplnit již podařilo, včetně registrace IC PČV u Ministerstva vnitra jako občanského sdružení v červnu 2007. Úplným naplněním databáze bude skončena první fáze projektu. Následně bude překročeno k dalším rozvojovým projektům, které již budou vycházet ze základny památníku.

²⁰ Zejména ve věci plnění zadaných úkolů těmi, kteří se k nim přihlásili (po celou dobu byl uplatňován v zadávání úkolů systém dobrovolnosti, protože u podobného neziskového dobrovolného projektu z hlediska sounáležitosti týmu s cíli není zřejmě jiná možnost).

Jak již bylo řečeno, jednotlivé procesy jsou řízeny řídicím projektem – prezidentem IC PČV. **Pracovní úkoly byly rozdělovány jmenovitě s časovým horizontem dokončení a jejich naplňování průběžně kontrolováno.** Týkalo se to jak samotného sběru dat z různých zdrojů (viz část 4. Analýza podkladů), jejich analýzy a vkládání, tak i práce webmastera na vytváření potřebného programového prostředí a komunikace s uživateli. Projekt virtuálního památníku byl naplňován průběžně. Výsledky práce přitom byly ihned zpřístupňovány uživatelům. To mělo za následek v mnoha případech i dodatky či upozornění na chyby v některých původních informačních zdrojích od některých uživatelů (např. přímých pozůstalých po některých čs. legionářích), kteří se v rámci nastavené zpětné vazby ozvali. To velmi efektivně pomáhalo rychlému zkvalitňování údajů. Ve věci skladby uživatelů a jejich potřeb při návštěvě památníku byl proveden i malý průzkum. Podrobněji jsou jeho průběh a výsledky přiblíženy v části 2.3.

Postupně při práci na dokončování hlavního projektu vzniklo i několik doprovodných projektů, ke zkvalitnění celého informačního centra. Mezi ty patřil například vznik fotogalerie, sekce pro dokumenty a dobové deníky, reportáže z míst k danému tématu a také zlepšení celkového designu. Ty se podařilo naplnit i při probíhající práci na hlavní části IC PČV – databázi ztrát. Po jejím naplnění bude projekt ve svém plánu naplněn zcela a přejde do standardní běžné roviny existence. Již dnes se však samozřejmě po tříleté činnosti objevují další vize pro navazující projekty, které budou z této základny vycházet.

V této části jsem chtěl provést seznámení se základní strukturou projektu z hlediska jeho životního cyklu, vysvětlit základní procesy a jejich řízení. V následných kapitolách této práce potom tyto fáze a procesy z nich vycházející budou vysvětleny podrobněji, včetně popisu jejich výsledků.

2. Informační dimenze projektu

V této části je popsán rozsah IC PČV a jeho informační zaměření, vycházející z cílů jeho existence. Nejprve je v základních rysech popsáno IC PČV z hlediska jeho funkčnosti. Následný nezbytný informační základ o předmětu náplně jeho činnosti má sloužit pro základní orientaci v tématu. Nechybí ani plánované cíle k rozšíření informačních výstupů IC PČV a seznámení s použitým softwarem a dalšími technickými aspekty.

2.1. Popis informačního centra Památník Čestná vzpomínka

Jedná se o informační centrum, zaměřené na oblast **historie československých legií, tj. československého zahraničního odboje v letech 1914-1920**. Informační centrum Památník Čestná vzpomínka (dále jen IC PČV) je umístěn na URL www.pamatnik.valka.cz. Je tedy umístěn na serveru Valka.cz²¹, který je prestižním informačním centrem, zabývajícím se vojenstvím. V minulosti server Valka.cz, který stojí na nekomerčním základě a je tvořen neformálním sdružením odborníků na daná témata, obdržel již celou řadu ocenění a je hojně využíván jako informační zdroj studenty a pedagogy vysokých, středních i základních škol, knihovnami, archivy, státní správou a dalšími, včetně běžných uživatelů. Možnost umístění IC PČV na tomto serveru lze tedy považovat za prestižní.

Úvodní stránka IC PČV (viz obr. č. 1.) obsahuje základní informace k povaze tohoto virtuálního památníku. Celkově vystihují přesně důvody a obsah činnosti památníku:

„Památník má za cíl vytvořit a udržovat na internetu podrobný a úplný seznam československých legionářů, kteří v letech 1914 - 1920 padli

²¹ <http://www.valka.cz>

či zemřeli na různých bojištích světa v boji za svobodu naší vlasti. Za tuto svobodu platili tehdy svou krví. Byli to mladí muži, kteří v jedné z dob nejtěžších dali své vlasti vše, co měli. Většina z nich mohla v zajateckých táborech v relativním bezpečí přečkat boje I. světové války do konce a vrátit se po jejím skončení ve zdraví domů. Místo toho se hlásili do formujícího se československého vojska a vraceli se k prožití hrůz světové války znovu, s čistým ideálem vybojovat svobodu své vlasti, která byla součástí habsburské říše. Mnoho z nich však bohužel nemělo to štěstí znovu se do ní, jako vítězové, vrátit. Jejich hroby jsou rozesety po světě na místech bojů. Mnohdy jsou zaniklé, neudržované, a tak již dnes nikdo ani u mnohých neví, kde leží. Jejich památka však zaniknout nesmí.

V meziválečném Československu byli čs. legionáři vzorem další generaci, která v době II. světové války v boji za svobodu naší republiky nesla jejich tradici dále. Po II. světové válce se tak i čs. zahraniční vojáci či příslušníci domácího odboje mohli stavět po jejich bok.

Během posledních desetiletí za totalitního komunistického režimu do r. 1989 byla jejich památka účelově vymazávána z historie a paměti národa, a to tak pečlivě, že dnes již většina společnosti nezná historii a pozadí vzniku našeho státu.

Více než pět tisíc legionářů za naši vlast položilo svůj život. Vděčíme jim za náš stát, za možnost rozvíjení naší kultury a v konečném důsledku za to, že jako suverénní národ se můžeme stavět sebevědomě ostatním národům světa po bok. Tento dluh, který my další, budoucí generace vůči těmto padlým máme, můžeme splácet alespoň tím minimálním - tím, že na ně nezapomeneme! Máme přitom na paměti i slova prvního československého prezidenta T. G. Masaryka - "Bez Sokola by nebylo legií, bez legií by nebylo Československa!"

V knižní podobě během poslední doby vyšly v rámci jednotlivých regionů, na popud dnes již nežijícího generála Rudolfa S. Krzáka, částečné seznamy čs. legionářů. Ty však mají různou podobu i kvalitu a bohužel nejsou pro omezený náklad přístupné většině společnosti. Proto vznikl tento projekt, který by umožnil z dostupnění základních údajů o jednotlivých legionářích ucelenou formou na internetu všem, s možností přístupu kdykoliv a takřka odkudkoliv.

V podobě projektu byly první práce na tomto díle spuštěny 9. května 2004, k výročí slavného boje české Roty Nazdar u francouzského Arrasu (9. 5. 1915). Probíhal sběr potřebných údajů v prozatímní podobě. Projekt byl umístěn jako součást diskusního fora prestižního serveru www.valka.cz, zabývajícího se vojenstvím. Během roku se podařilo, především díky obětavosti jednotlivých členů týmu Památníku, shromáždit velké množství potřebných údajů k jednotlivým padlým čs. legionářům. Jelikož jména všech těchto mužů nejsou nikde v České republice, ani Slovenské republice, na žádném souborném památníku zveřejněna, bylo naším cílem vybudovat takovýto památník alespoň na internetu - na věčnou a čestnou památku těchto mužů.

Památník byl spuštěn, opět na prestižním serveru www.valka.cz, a zpřístupněn všem k prvnímu výročí zahájení prací na něm, 9. 5. 2005.“²²

V těchto informacích je obsaženo prakticky vše k vysvětlení hlavního zaměření celého virtuálního památníku, který funguje jako specificky zaměřené informační centrum, s vlastní jmennou databází padlých a zemřelých legionářů. **Základním komunikačním jazykem je samozřejmě čeština.** Avšak základní informace, menu a vyhledávací formulář v databázi jsou i v možnosti volby **angličtiny, němčiny, ruštiny,**

²² citace z <http://www.pamatnik.valka.cz/stranky/uvod.php>

francouzštiny a slovenštiny. Postupem času se uvažuje také o vytvoření jazykových mutací u všech částí IC PČV, tedy i celé překlady jednotlivých článků a dat v databázi. Z cizích jazyků zřejmě přibude ještě polština a italština.

Základní ovládací menu obsahuje dále v sekci „**Čs. legie**“ dvě podsekcce - Články a Dokumenty.

Podsekcce Články obsahuje tématicky tříděné články o historii československých legií v letech 1914-1920. Jedná se o články buď v plném znění nebo odkazy na články uložené na jiných serverech. **Z hlediska selekce jsou tříděny dle obsahu do tématických skupin**: Studie, Obecné informace o legiích, Československé legie v Rusku, Československé legie ve Francii, Československé legie v Itálii. V každé této skupině jsou následně obsažené články ještě **děleny chronologicky** podle období, kterého se týkají svým obsahem.

Podsekcce Dokumenty obsahuje v přepisu **plná znění některých historických dokumentů**. Zatím v současné době obsahuje ke stažení plné verze kronik 4. čs. střeleckého pluku „Prokopa Holého“ a 7. čs. střeleckého pluku „Tatranského“²³. Je zde k možnému stažení i autentický deník legionáře Josefa Krulicha, jednoho ze šesti desítek tisíc čs. legionářů, kteří prodělali bojovou kampaň v Rusku.

Sekce **Fotografie** obsahuje dvě skupiny galerií – Dobové fotografie a Reportáže. Skupina Dobové fotografie obsahuje album často unikátních a z velké části nepublikovaných digitalizovaných historických fotografií z historie čs. legií (stav ke konci května 2007 se pohybuje zatím na **123**

²³ Do digitální podoby přepsal kroniky v plném znění Bc. Miroslav Bilský, jeden ze členů IC PČV.

jednotkách). Skupina Reportáže obsahuje fotoreportáže z míst, spojených s historií čs. legií²⁴.

Obr. č. 1. – úvodní stránka IC PČV.

Hlavní součástí IC PČV je však samozřejmě databáze legionářů, kteří padli nebo zemřeli v řadách československých legií v letech 1914-1920 v boji za svobodu a samostatnost Československa – „**Databáze padlých a zemřelých**“ (viz obr. č. 2). K datu 1. 5. 2007 obsahovala databáze zpracované základní údaje o 4.543 legionářích. Ke snadnému vyhledávání v této databázi slouží uživateli jednoduchý vyhledávací formulář. Ten obsahuje následující položky, podle nichž lze záznamy vyhledat – buď podle jednoho kritéria nebo jejich libovolnou kombinací:

Příjmení – vyhledává podle příjmení hledané osoby.

²⁴ Zatím obsahuje zajímavou reportáž z roku 2006 z ruského Irkutsku, místa spojeného rovněž s historií čs. legionářů v Rusku.

Jméno - vyhledává podle křestního jména hledané osoby.

Datum narození – vyhledává podle data narození, i podle jednotlivých jeho částí (podle dne, měsíce, roku, případně jejich vzájemné kombinace).

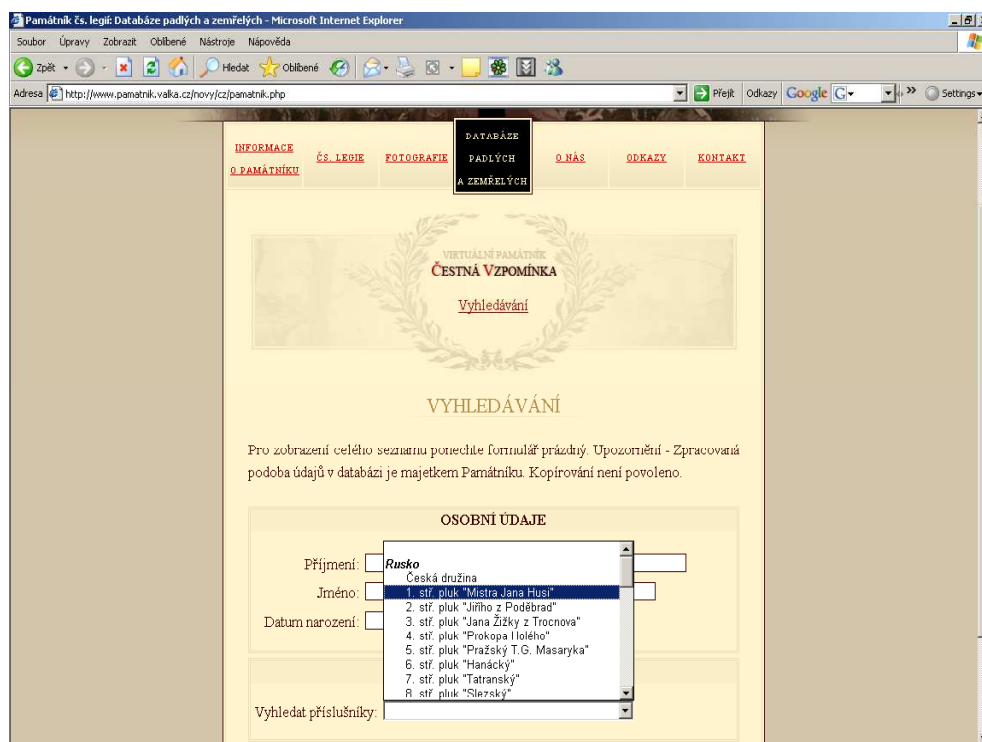
Místo narození – vyhledává podle místa (obec, město), kde se osoba narodila.

Osobní číslo – vyhledává podle vojenského osobního čísla, které měl každý legionář. Jedná se o **jedinečný identifikátor**.

Vyhledat příslušníky – nabízí možnost vyhledat osoby podle jejich příslušnosti k jednotlivým plukům a dalším jednotkám čs. legií.²⁵

V případě, že při použití vyhledávacího formuláře v databázi je ponechán formulář prázdný, zobrazí se po spuštění vyhledávání **všechny záznamy databáze**, řazené abecedně podle příjmení osob. Jak bylo již uvedeno, při vyhledávání se v rámci selekce výsledných záznamů dají kombinovat vzájemně všechny položky vyhledávacího formuláře (například vyhledat všechny legionáře s příjmením Novák, kteří byli příslušníky např. 1. střeleckého pluku – zobrazí se 8 záznamů, atd.).

²⁵ Z ruské fronty jsou obsaženy československé jednotky: *Česká družina*, 1. střelecký pluk „Mistra Jana Husi“, 2. střelecký pluk „Jiřího z Poděbrad“, 3. střelecký pluk „Jana Žižky z Trocnova“, 4. střelecký pluk „Prokopa Holého“, 5. střelecký pluk „Pražsky T. G. Masaryka“, 6. střelecký pluk „Hanácký“, 7. střelecký pluk „Tatranský“, 8. střelecký pluk „Slezský“, 9. střelecký pluk „Karla Havlíčka Borovského“, 10. střelecký pluk „Jana Sladkého Koziny“, 11. střelecký pluk „Františka Palackého“, 12. střelecký pluk „M. R. Štefánika“, *Kurgánský pochodový prapor*, 1. samostatný úderný prapor, 1. dělostřelecká brigáda „Jana Žižky z Trocnova“, 2. dělostřelecká brigáda, 1. jezdecký pluk „Jana Jiskry z Brandýsa“, 2. jezdecký pluk „Sibiřský“, 1. záložní pluk, 2. záložní pluk a dále ještě ostatní ztráty ze strážních, štábních a ostatních jednotek. Z francouzské fronty jsou obsaženy: *Rota Nazdar*, *Češi a Slováci v jednotkách francouzské Cizinecké legie*, 21. střelecký pluk, 22. střelecký pluk, 23. střelecký pluk a dále ještě ostatní ztráty ze strážních, štábních a ostatních jednotek. Z italské fronty jsou obsaženy: 31. střelecký pluk, 32. střelecký pluk, 33. střelecký pluk, 34. střelecký pluk, 35. střelecký pluk, 39. pluk „Výzvědný“, 6. dělostřelecký pluk, 7. dělostřelecký pluk, *Oddíl divizních kulometů a dále ještě ostatní ztráty ze strážních, štábních a ostatních jednotek*. Mimo těchto jednotek československé zahraniční armády jsou zde ještě podchyceny i ztráty mezi čs. dobrovolníky ze srbské armády. Mezi „ostatními“ záznamy je i několik padlých a zemřelých čs. dobrovolníků v britské a americké armádě, kterým byl po válce také přiznán status legionáře, protože splnili charakterem a dobou své služby kritéria stanovená daným zákonem.

Obr. č. 2. – Databáze padlých a zemřelých s vyhledávacím formulářem.

Vybrané záznamy, odpovídající zadaným kritériím ve vyhledávacím formuláři, jsou také řazeny abecedně podle příjmení osob. **Výstupem záznamů** splňujících kritéria zadaná ve vyhledávacím formuláři je **obrazovka**. Je však umožněn i výstup formou **tisku**. Možnost vytištění zobrazených materiálů v upravené podobě pro tisk menu nabízí.

Podsekce Členové týmu obsahuje přehled personálního složení IC PČV (tzv. „správců“). Dále také přehledný seznam pramenů, použitých k tvorbě jednotlivých částí Databáze padlých a zemřelých, pro případný přehled uživatele o tom, z jakých materiálů bylo u daného záznamu čerpáno.

Podsekce Výpravy obsahuje deníky z výprav správců Památníku po místech bojů čs. legií.²⁶ Nechybí v hlavním menu ani kronika o vývoji IC

²⁶ K 1. 7. 2007 obsahuje zápisy z pracovní cesty na Těšínsko (22.4.-23.4.2006) a Jižní Slovensko (11.8.-13.8.2006).

PČV a jeho činnosti a kontaktní údaje k možnému kontaktování IC PČV uživateli. Komunikaci s uživateli a zpětné vazbě je věnována obecně velká pozornost.

Organizační diagram hlavní struktury IC PČV pro zlepšení orientace je v příloze č. 3. této práce.

2.2. Základní historické údaje

Jelikož IC PČV je zaměřen na připomínání historie a tradic čs. legií 1914-1920, považuji za nezbytné zde také ve stručnosti uvést zcela základní údaje k této části historie pro pochopení dalších souvislostí, funkčností a poslání celého informačního centra. V případě hlubšího zájmu mohou odkázat na další zdroje uvedené v seznamu použitých pramenů v závěru této práce, případně na podrobnější základní informace v **příloze č. 1**.

Během 1. světové války na straně spojeneckého bloku Dohody vznikla československá zahraniční armáda, nazývaná československé legie. Jednalo se o armádu státu, který ještě neexistoval, za jehož svobodu a samostatnost právě příslušníci této armády (později nazýváni legionáři) bojovali proti spojeneckému bloku Centrálních mocností (vedených Německem a tehdejším Rakousko-Uherskem).

Postupně tak během let 1914-1918 vznikly čs. legie v Rusku, Francii a Itálii. Jednalo se celkem o takřka 100.000 dobrovolníků české a slovenské národnosti. Z menší části to byli krajané, žijící před válkou v zahraničí, avšak majoritní podíl mezi nimi měli zajatí vojáci rakousko-uherské armády české a slovenské národnosti, kteří v zajateckých táborech vstoupili do tvořícího se čs. vojska k boji proti Rakousko-Uhersku a Německu. Československé legie byly tak víceméně samostatnou československou

zahraniční armádou, která bojovala pod svými prapory, z části i československým velením, jako vojenská složka zahraničního odboje, vedeného profesorem T. G. Masarykem. Další čs. dobrovolníci sloužili jako jednotlivci i v řadách ostatních spojeneckých armád, zejména v armádě Srbska, Velké Británie a Spojených států amerických.

Během bojů 1. světové války a v následných dalších poválečných konfliktech²⁷, včetně občanské války v Rusku, padlo či zemřelo více než 5.000 čs. legionářů²⁸, na mnoha bojištích v Evropě i asijské části Ruska. Během let 1918-1920 se jednotlivé části čs. legií ze zahraničí vrátily do Československa, kde byli čs. legionáři vítáni jako osvoboditelé. Stali se tak z hlediska tradic státnosti nového státu morálním základem jeho společnosti.

Když **28. 10. 1918 vzniklo Československo** a bylo uznáno mocnostmi Dohody a posléze i světově, mohlo se tak stát mimo diplomatického umění vedoucích představitelů československého zahraničního odboje²⁹ **především díky válečným zásluhám čs. legií**. I první zvolený prezident tehdejšího mladého státu, T. G. Masaryk vždy prohlašoval, že „... *Bez Sokola by nebylo legií, bez legií by nebylo Československa...*“. Uvědomovala si to tehdy i většina tehdejší společnosti. Proto i postupně se vracějící legionáři byli tehdy doma vítáni jako osvoboditelé a vnímání jako národní hrdinové.³⁰

Obecně se termíny legionář a čs. legie začaly používat spíše až po válce, předtím sami sebe legionáři nazývali hrdě dobrovolníky. Pro řešení jejich postavení ve společnosti, zejména v souvislosti s přednostním právem

²⁷ Týdenní vojenský konflikt Československa s Polskem v lednu 1919 a válka Československa s Maďarskem v letech 1918-1919.

²⁸ Z toho 4.112 v Rusku, 560 ve Francii, 725 v Itálii, další potom ještě v ostatních spojeneckých armádách.

²⁹ Především T. G. Masaryka, E. Beneše a M. R. Štefánika.

³⁰ Což dokládá i dobová literatura a tisk, viz prameny této práce.

zařazení legionářů do státní služby, vznikl následně v Československu i zákon. Jednalo se o **zákon č. 462.** z 24. 7. 1919 („O propůjčování míst legionářům“). Ten jasně definoval v § 2. pro tyto potřeby, kdo je tak zákonem oficiálně považován za legionáře.

„Legionářem jest každý dobrovolník čsl. legionářské (revoluční – zahraniční) armády, který byl do ní zařazen na základě přihlášky učiněné příslušnému orgánu nebo zástupci čsl. Národní Rady v Paříži nebo některé z jejích odboček nejdéle do 28. října 1918, a to úplně dobrovolně, bez jakéhokoli nátlaku, nebo nařízení čsl. Národní Rady nebo jiného čsl. Revolučního orgánu veřejnou mocí nadaného, a v den převratu, t. j. 28. října 1918, skutečně v ní službu podle svého služebního přidělení konal – nebo který hodnověrně prokáže, že z důvodů, na jeho moci a vůli nezávislých, nemohl v uvedený den v místě příslušného zařazujícího a přidělujícího čsl. vojenského orgánu k zařazení býti přítomen – nebo který byl z ní řádně propuštěn...“³¹

Právní vymezení pojmu „legionář“ mělo v tehdejší Republice Československé následně dopad také zejména na některé sociální výhody a postavení, kterých se legionářům ve společnosti dostávalo. Zároveň byli legionáři tak i upřednostňováni v přijímání do státní služby, zejména pro jejich prokázanou národní spolehlivost. Velká část jich tedy následně pracovala na železnicích, v poštovních úřadech, na obecních úřadech, ale i u policie, četnictva, finanční stráže a dalších složek státní správy a ozbrojených sil. Především však potom v nově se tvořící československé armádě, které se stali ideovým základem a tradicí.

³¹ Výňatek ze znění zmíněného zákona č. 462. Viz *Sbírka zákonů a nařízení státu československého : Ročník 1919*. Roč. 1919. Praha : Státní tiskárna, 1919. Čís. 462. Zákon ze dne 24. července 1919 o propůjčování míst legionářům, s. 647-648.

Celkem zhruba **100.000 legionářů** se tak stalo jakousi páteří nové „Masarykovy“ republiky a jejich historie a ideály se tak staly součástí státoporných tradic tehdejšího Československa. Stavělo se tehdy i množství pomníků padlým legionářům a v Praze na Vítkově vedle tzv. **Památníku odboje** (vojenského muzea) vznikla velká stavba památníku, který byl věnován památce československých legionářů. Byly zde pohřbeny i ostatky některých významných příslušníků čs. legií, kteří padli v bojích za Československo na vzdálených bojištích, a které byly převezeny z původních hrobů v zahraničí. Nadále zde měli být pohřbíváni i další významní příslušníci československého národa. **Památník na Vítkově měl tak informačně udržovat povědomí o historii, tradici a odkazu čs. legií včetně památky těch, kteří v bojích za Československo padli a zemřeli.**

Nepodařilo se však tuto myšlenku zcela naplnit ani během třicátých let a s okupací Československa po 15. 3. 1939 německou armádou v předvečer 2. světové války byl všem těmto snahám konec. Po příchodu Němců byl interiér památníku německou okupační armádou poničen, uložené ostatky legionářů většinou zničeny nebo pohřbeny jinde a legionářské inventáře v Památníku odboje z větší části zlikvidovány, aby nebyla Čechům slavná minulost čs. legií připomínána.

Ani po skončení 2. světové války, i přes některé silné snahy legionářských organizací (například Československé obce legionářské), se nepodařilo památník na Vítkově řádně obnovit. Původní záměr počítal i s tím, že na jeho stěnách budou vytesána jména všech padlých a zemřelých legionářů. Po právě skončené 2. světové válce však mělo Československo především jiné starosti, zejména s obnovou země a snahou různých politických směrů o získání vlády. Po následném únorovém komunistickém puči v roce 1948 již logicky tato myšlenka zanikla zcela.

Komunistický totalitní režim nikdy totiž nezapomněl legionářům zejména jejich boje v Rusku se sovětskou vládou v letech 1918-1920, během občanské války. Zároveň se snažil o jejich **vymazání z historie** také proto, že legionáři byli jedním ze základních pilířů demokracie a národní hrdosti v tehdejší Československu. Byli symbolem boje za svobodu a dávali příklad, který komunisté nemohli potřebovat. Bohužel lze konstatovat, že během následných 40 let se jim vymazání historie a tradic československých legií z paměti většiny společnosti takřka podařilo. Alespoň lze tak soudit na základě různých v současnosti konaných průzkumů veřejnosti, kdy povědomí o pozadí vzniku Československa a obnovy naší státnosti je u většiny středních a mladších generací povětšinou mizivé a jen pomalu se obnovuje.

Z památníku na Vítkově, který byl mezitím v letech 1948-1989 přetvořen komunistickým totalitním režimem do podoby památníku komunismu a světové proletářské revoluce, se stala obdoba moskevského mauzolea. Měli zde tak být pohřbíváni významní představitelé komunistické strany. Vše připomínající čs. legie bylo tak zničeno úplně.

Tím dnes tedy **neexistuje žádný památník, který by souborně jmenovitě uchovával památku padlých a zemřelých čs. legionářů**, kteří na mnoha válečných frontách v letech 1914-1920 bojovali a umírali za svobodné Československo. Zároveň je jen mizivá naděje, že dnešní společnost, především političtí představitelé, by našla prostor a energii pro přetvoření památníku na Vítkově opět do původní podoby k jeho původnímu cíli. Tím je připomínat památku všech těch, kteří za svobodu naší země padli a zemřeli, tak jako tomu bývá ve většině ostatních vyspělých států.

Právě pro tuto vzniklou mezeru, zároveň s potřebou zvýšení informovanosti a propagace historie československých legií, vznikl virtuální Památník Čestná vzpomínka. Připomíná památku obětí boje za svobodu a samostatnost naší země.

2.3. Vývoj a statistiky

Po první myšlence v roce 2003 o možnosti vytvoření souborného památníku, věnovaného připomínání historie čs. legií a jejich ztrát, následovaly první pokusy o její naplnění. Všeobecně byla zainteresovaným sice známa čísla – počty ztrát. Ale každý ten padlý a zemřelý měl také jméno, své ideály, svůj život, své bližní, kteří na něho marně čekali. Jejich identita by tak měla být uchována, aby nebyli jen pouhými čísly statistik ztrát.

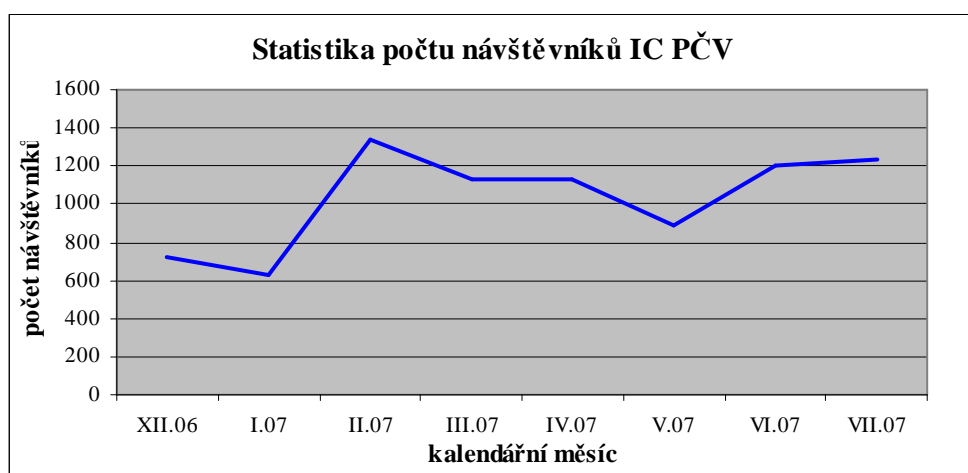
První kroky při vytváření prvotních soupisů jsem vytvořil tehdy s pochopením na zmiňovaném informačním centru Válka.cz. Po uzavřené dohodě s jeho majitelem Ing. Havelkou vznikla **v diskusním fóru samostatná oddělená část**, věnovaná právě sběru a vkládání jednotlivých údajů o ztrátách jednotlivých jednotek čs. legií. **Selekce probíhala tehdy podle příslušnosti osob v záznamech k jednotlivým jednotkám**, tzn. záznamy byly vedeny po jednotlivých jednotkách. Postupně se k ideji vytvoření virtuálního památníku čs. legionářům přidávali další spolupracovníci. Jednalo se o některé historiky k externí pomoci při hledání dalších pramenů a sběru podkladů. Další spolupracovníci i přímo k práci na vytváření této jmenné databáze, která se následně stala pilířem budoucího IC PČV. Jen s jejich pomocí měl celý projekt šanci na konečnou realizaci, protože nebylo v silách jednoho člověka takový úkol splnit. Bylo potřeba vytvořit stálý **kvalifikovaný tým**, který společnými silami bude koordinovaně projekt naplňovat. Nakonec se podařilo tento tým sestavit.

Na základě další dohody s majitelem IC Válka.cz došlo k osamostatnění a vzniku IC PČV v jeho samostatném designu³² **na jaře 2005**. Dosud vytvořené částečné seznamy byly přetvořeny do podoby databáze v samostatné části IC PČV. **Oficiálně byl potom IC PČV spuštěn 9. 5. 2005**, k připomínce 90. výročí slavného boje české Roty Nazdar u francouzského Arrasu (9. 5. 1915 – viz Příloha č. 1). Tím se den 9. 5. stal památným dnem i pro historii IC PČV. Po dvou letech byl nakonec po přípravných workshopech, které byly vedeny jak v podobě fyzické, tak i v podobě virtuální, **spuštěn 9. 5. 2007 nový design**. Ten používá IC PČV i v současnosti. Nový design je graficky zdařilejší v poměru k původnímu. Zároveň je i pro vnímání uživatelů uživatelsky příjemnější, což potvrzují i jejich první reakce. Dosavadní vývoj byl zatím završen **v červnu 2007 registrací IC PČV jako občanského sdružení** na Ministerstvu vnitra ČR. Tímto oficiálním aktem získal památník i právní subjektivitu a IČ.

Od zmiňovaného spuštění 9. 5. 2005 probíhal dále **intenzivní sběr dalších podkladů analýzou** fondů knihoven a archivů. Mezi hlavní patřily fondy Vojenského ústředního archivu (VÚA) a knihovny vojenského muzea v Praze na Žižkově a některých dalších různých soukromých knihovnických fondů. Tým památníku se během této doby ustálil zatím v dosavadním personálním osmičlenném obsazení. Vzhledem k plnému pracovnímu nasazení celého týmu se databáze rychle rozrůstala. Zatímco ke konci roku 2005 čítala asi 3.000 záznamů, **k 1.5.2007 již obsahuje zpracovaných 4.543 záznamů**. Jak již bylo uváděno, během let 1914 - 1920 padlo či zemřelo v řadách čs. legií více než 5.000 legionářů. To znamená, že v databázi stále i po více jak tříleté práci chybí odhadem stále ještě asi tisíc záznamů. Samozřejmě postupem jejího plnění se další zdroje hledají stále obtížněji. Fondy archivu, VÚA nevyjímaje, jsou neúplné. Mnoho osobních spisů legionářů ve VÚA chybí nebo je neúplných do té míry, že z nich nelze

³² Zmiňovaný původní design IC PČV vytvořil webmaster památníku p. Kapavík.

mimo příjmení, jména a příslušnosti k jednotce nic dalšího vyčíst. Mnohdy také hledání podkladů k některým záznamům nebo identifikace správných údajů připomíná opravdu spíše detektivní práci. Ta by nebyla bez podrobné znalosti tématu a vzájemných souvislostí možná. Proto i současný údaj naplněnosti databáze – 4.543 záznamů – lze považovat za velký úspěch, což potvrzují i ohlasy odborné veřejnosti u nás i ze zahraničí, zasílané zejména elektronickou poštou.

Obr. č. 3. – Graf s křivkou návštěvnosti IC PČV v období 12/2006 – 7/2007.

Z hlediska návštěvnosti IC PČV lze také konstatovat neutuchající zájem návštěvníků takřka z celého světa. Zkusíme-li použít statistické údaje památníku – celkový počet návštěv³³, při sledování tzv. „jedinečných návštěvníků“ denně, tak dne 1. 11. 2006 byl celkový počet návštěvníků od spuštění stránek (9. 5. 2005) již 8.844, k 1. 12. 2006 to bylo 9.563, k 1. 1. 2007 10.191, k 1. 2. 2007 11.529, k 1. 3. 2007 již 12.661, k 1. 4. 2007 13.790 a k 1. 5. 2007 14.679. Obecně lze zatím ze sledování statistiky návštěvnosti tedy konstatovat, že památník má **průměrně asi tisíc návštěv uživatelů měsíčně**. Je přitom vycházeno z denního sledování jedinečných návštěvníků přes Počítadlo.cz. Tato služba však přináší i další zajímavé

³³ Využíváno služby www.pocitadlo.cz

údaje. Od zprovoznění služby Počítadlo.cz na IC PČV 27.1.2005 bylo zaznamenáno do konce července 2007 celkem 94.434 přístupů (tj. všech návštěv - tzn. že mnozí návštěvníci IC PČV navštívili za den i vícekrát, proto počet návštěv se nerovná počtu denně sledovaných jedinečných uživatelů).

V rozložení za jednotlivé roky zjistíme, že z celkového výše uvedeného počtu přístupů (nikoli počtu jedinečných návštěvníků, kde se jedna IP adresa započítá za daný den pouze jednou) připadá na rok 2005 15.762 přístupů, na rok 2006 32.793 přístupů a na rok 2007 zatím (prvních sedm měsíců) již rekordních 45.849 přístupů. Z hlediska sledování jedinečných návštěvníků za rok (kdy se v každém roce IP adresa daného návštěvníka započítá pouze jednou, při opakovaných návštěvách v témže roce již tedy znovu ne) jsou výsledky také zajímavé: rok 2005 = 2.318 návštěvníků (jedinečných), rok 2006 = 3.781, rok 2007 = 4.191. Uvědomíme-li si, že zatím za první pololetí roku 2007 navštívilo IC PČV již 4.191 lidí (a mnozí pak i opakovaně), je to velké číslo, které je odrazem kvality IC PČV. Dále podle statistik Počítadla.cz bylo i zjištěno, že nejvíce návštěv IC PČV statisticky zaznamenává v době mezi 10-21 hodinou našeho času. Naopak minimum návštěv mezi 3-5 ranní. Avšak i například kolem půlnoci již za dobu existence IC PČV bylo celkem 2.526 návštěv. V 54% návštěv bylo zjištěno u návštěvníků používání internetového prohlížeče MS Internet Explorer, na druhém místě – ve 14% - Mozilla a na třetím místě s velkým odstupem – v 7% případů – různé blíže neidentifikované prohlížeče. Firefox byl zjištěn u 4% návštěv.³⁴

V červnu 2007 byl pro potřeby bližšího přehledu důvodu návštěvy IC PČV uživateli proveden krátký průzkum. Bylo vybráno 15 respondentů

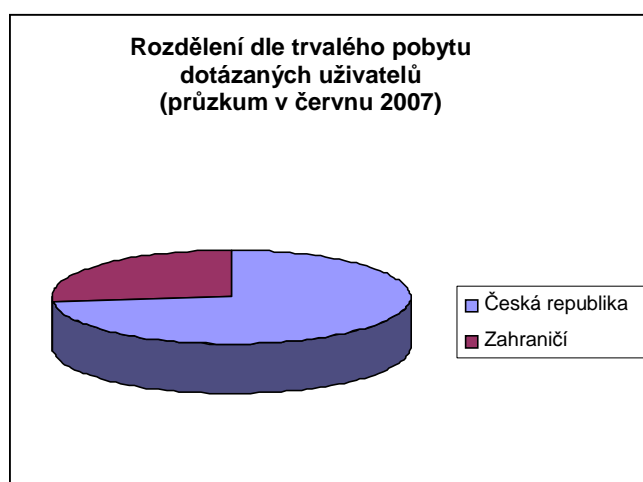
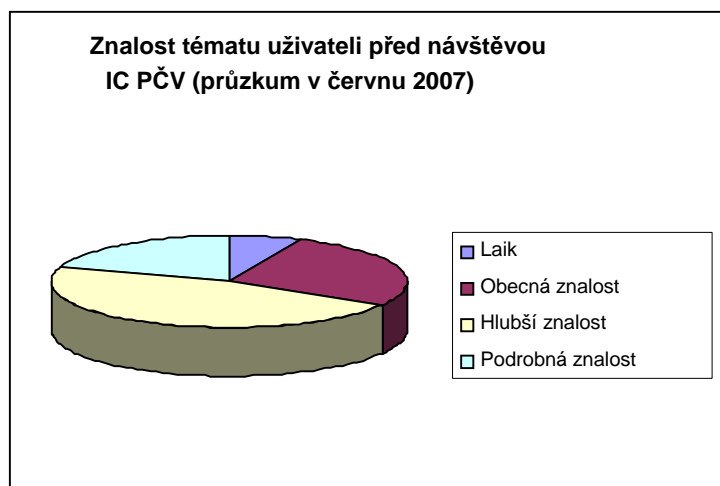
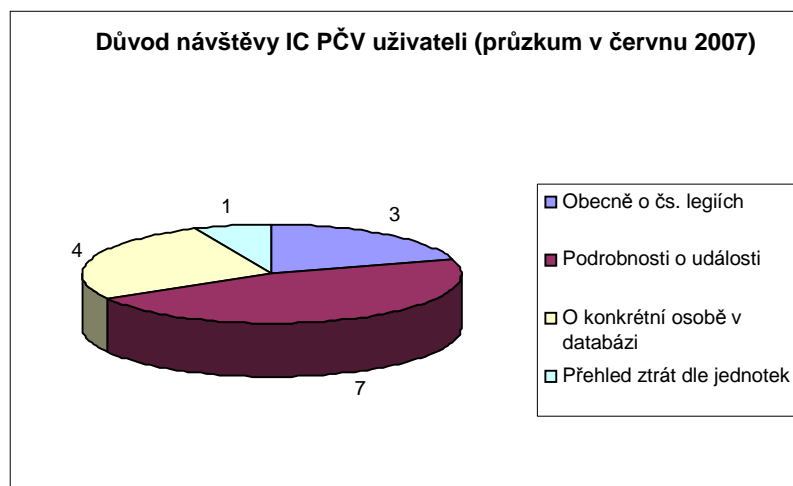
³⁴ Další bližší údaje lze zjistit na: <http://www.pocitadlo.cz/stat-celkem.php?id=43388&den=1185314400>

z řad uživatelů. Ve většině případů se jednalo o ty, kteří předtím někdy v minulosti pomocí elektronické pošty kontaktovali IC PČV.

Celkem se v tomto průzkumu jednalo o zjištění odpovědí na tři dotazy: 1) Co bylo hlavním důvodem vaší první návštěvy IC PČV? 2) Jak byste v rámci tématu historie čs. legií 1914-1920 charakterizoval svou dosavadní znalost tématu před návštěvou IC PČV – I. laik, II. obecná znalost, III. hlubší znalost tématu, IV. podrobná znalost tématu? 3) Jste z České republiky nebo ze zahraničí?

Výsledky tohoto průzkumu přinesly určité zajímavé údaje (viz grafy v obr. č. 4). Vyplývá z nich, že většina z dotázaného počtu uživatelů navštívila poprvé IC PČV zejména z důvodu potřeby získání podrobnějších informací k nějaké konkrétní události z historie čs. legií. Tedy nikoliv z důvodu využití databáze ztrát. To se dá vysvětlit tím, že množství uživatelů o existenci databáze na IC PČV až do jeho návštěvy nevědělo. Z výsledků průzkumu také vyplynulo, že většina dotázaných uživatelů již před návštěvou památníku měla hlubší znalost daného tématu. Z dotazu na lokaci trvalého pobytu bylo zjištěno, že většina uživatelů je z České republiky. Zhruba čtvrtinový podíl zahraničních návštěvníků však může být ovlivněn i tím, že do zahraničí bylo počítáno i Slovensko. Nejvíce zahraničních návštěvníků pak bylo z USA a Kanady.

Obecně byl slabší stránkou průzkumu samozřejmě malý počet dotázaných. Šlo však tehdy pouze o rychlý přehledový průzkum. Na jeho základě lze připravit do budoucna podrobnější průzkum s plánovaným větším počtem dotázaných. Předběžně je plánován pro jeho potřeby počet 100 oslovených uživatelů. Také dotazy budou více specifikovány a z hlediska zahraničních návštěvníků zjištění zaměřeno více zřejmě na oblast národnosti než na trvalé bydliště.

Obr. č. 4. – Výsledky rychlého signálního průzkumu IC PČV mezi uživateli (celkem byly získány odpovědi od 15 dotázaných uživatelů).

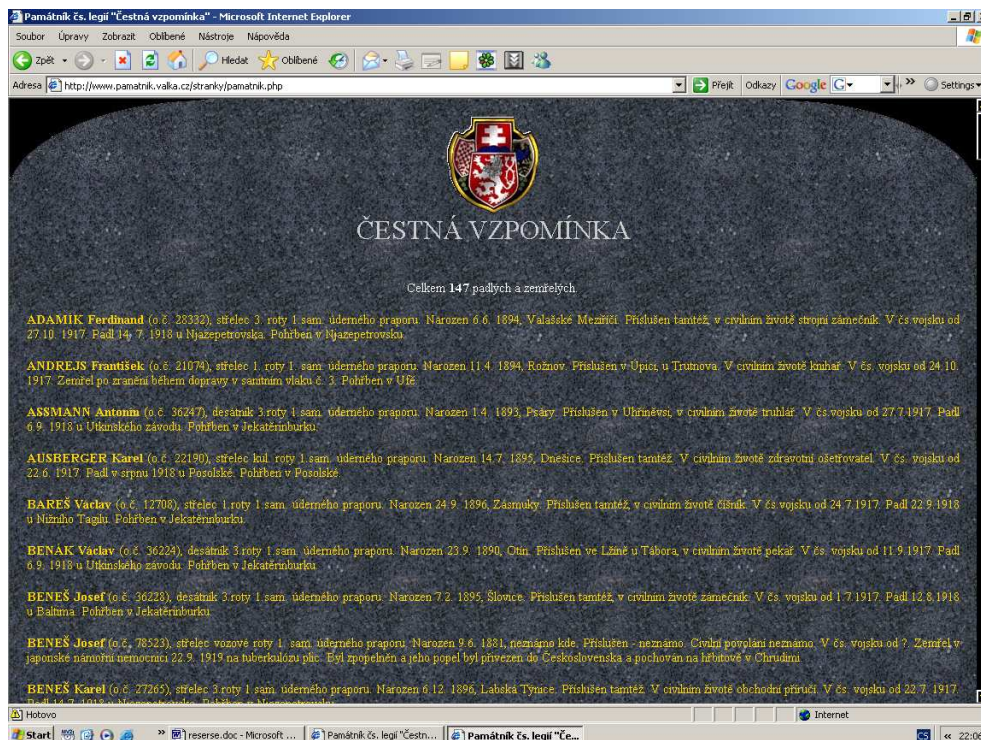
2.4. Technické aspekty a použitý software

Stránky IC PČV byly vytvořeny v jazycích html a php. Databáze funguje v památníku na platformě **MySQL**. Při vytváření prostředí databáze bylo samozřejmě nejdůležitější zvolit její správnou výslednou podobu. Tím je myšleno, že bylo nutné určit, podle jakých údajů bude probíhat v databázi potom jednotlivými uživateli vyhledávání. Jak jednotlivých záznamů, tak i celých sestav. Také **bylo nutné vymezit tzv. „povinné“ údaje** u záznamů, tj. údaje, které budou žádány u vkládaných záznamů do databáze. Podle toho byla potom následně navržena výsledná struktura záznamů.

Zpočátku bylo určitým problémem i převedení prvotních záznamů, umístěných na diskusním fóru IC Válka.cz do databáze vytvářeného IC PČV. Tyto záznamy (či spíše jednotlivé skupiny záznamů mezi sebou – ne všechny legionářské pluky měly totiž v pramenech u záznamů svých ztrát uváděny všechny žádané údaje) neměly často jednotný formát a také u mnoha z nich některé údaje chyběly. Proto pro každou z již zpracovaných legionářských jednotek (soubor záznamů ztrát dané jednotky) bylo nutné pro převod dat vytvořit nejprve skript, který daný záznam upravil automatizovaně do žádaného tvaru a převedl jej do databáze IC PČV. Následně však i tak byla nutná ruční korekce takto výsledně vytvořených záznamů v případech, kdy tyto neodpovídaly předepsané dohodnuté podobě záznamu. Vyhledávač v databázi je tak přizpůsoben přímo pro strukturu záznamů databáze padlých a zemřelých legionářů na IC PČV. Plní specifické vyhledávací úkoly, vzhledem k zaměření IC PČV.

Samotné vytváření prostředí IC PČV trvalo před jeho spuštěním dva měsíce intenzivní práce. Zhruba měsíc potom trval zmíněný přenos již dříve vytvořených záznamů z diskusního fóra IC Válka.cz do správné podoby v databázi IC PČV. Další měsíc práce zabrala pak tvorba samotné původní podoby IC PČV. Když dne 9. 5. 2007, ke dvouletému výročí vzniku

památníku, byl spuštěn nový design stránek, předcházela tomu rovněž měsíční intenzivní práce webmastera.³⁵

Obr. č. 5. – Takto vypadal ještě starý design IC PČV před 9. 5. 2007 – pohled na výpis z databáze.

K samotné práci v rámci IC PČV je samozřejmě kromě PC s připojením k síti internet potřebné i další hardwarové vybavení. Zejména pro digitalizaci historických fotografií do fotogalerie a některých dobových dokumentů je nezbytnou součástí technického vybavení členů IC PČV především scanner. Dále je nezbytný i digitální fotoaparát, zejména k tvorbě digitálních fotografií například současného stavu míst, spojených s historií čs. legií – hřbitovy, památníky, památná místa atd.

³⁵ Autorem nového designu je pan Martin Bulín, externí webdesigner památníku.

3. Další podobná informační centra ve světě

Myšlenka virtuálního památníku padlých a zemřelých vojáků není nijak zcela nová. Ve světě již několik let existují podobné památníky s takovýmto zaměřením. V některých aspektech jsou podobné struktury systému IC PČV, v mnohém se naopak odlišují. Často jsou jejich organizace, které je provozují, podporovány státem nebo se jedná přímo o státní úřad. Tyto virtuální památníky mají také často i propojení s dalšími systémy, například vojenských hřbitovů, vojenských škol, vojenských útvarů apod. Pro určitý základní přehled v oblasti těchto virtuálních památníků jsem vybral ze zahraničních za všechny, které jsou provozovány v současné době na internetu, těchto pět: **Commonwealth War Graves Commission** (Velká Británie), **American Battle Monuments Commission** (Spojené státy americké), **Oorlogsgravenstichting** (Nizozemí), **Volksbund Deutsche Kriegsgräber-fürsorge** (Německo), **Kniga pamjati** (Rusko). V příloze č. 2. jsou potom i pro přehled výsledky vzájemného porovnání funkcí vyhledávacího formuláře jejich databází.

3.1. Commonwealth War Graves Commission

Prvním z řady virtuálních památníků, který bych rád představil, je Commonwealth War Graves Commission (CWGC), který je dostupný z URL: <http://www.cwgc.org>.

Jedná se o virtuální informační centrum organizace, která má již úctyhodnou devadesátiletou historii, tradici a pevné místo ve společnosti Velké Británie. **Byla zřízena** královskou listinou **na jaře 1917**, tedy **v době 1. světové války**. **Jejím úkolem je dnes starat se o hroby a udržování památek celkem asi 1.700.000 padlých a zemřelých mužů a žen (z různých zemí) ve službách britského království v obou světových válkách.**

V jejím čele při jejím vzniku v roce 1917 stanul jako **prezident** přímo **Princ z Walesu** a jejím **výkonným viceprezidentem** se stal **sir Fabian Ware**, který se o vznik organizace zasloužil rozhodující měrou. CWGC se tak výrazně podílela na udržení památky padlých a zemřelých vojáků britského společenství, což se samozřejmě v dalších letech také odráželo i částečně v dalších oblastech života společnosti Velké Británie, kdy tyto oběti byly připomínány.

Obr. č. 6. – Domovská stránka CWGC.

V rámci CWGC spolupracovali v poválečném období po 1. světové válce při prvních projektech staveb památníků a vojenských hřbitovů také známé osobnosti britské architektury - **Sir Erwin Lutyens**, **Sir Herbert Baker** a **Sir Reginald Blomfield**. Na poli literárním potom mimo jiných i například **Rudyard Kipling** a další.

Dnes se CWGC nadále zaměřuje mimo správy britských vojenských hřbitovů a památníků, včetně jejich velmi důstojné údržby, na udržování památky těch, kteří bojovali pod britskou vlajkou v těchto válkách. **CWGC se podílela na tom, že bylo nakonec identifikováno jmenovitě více než 935.000 padlých a zemřelých vojáků z obou světových válek a podchycena jména dalších celkem 760.000, jejichž ostatky nebyly nalezeny.** Činnost CWGC tak mimo úředníků (především historiků, knihovníků a archivářů) vyžaduje také množství dalších stálých zaměstnanců – zahradníků, kameníků, sochařů, hrobníků a dalších. Dále také odborníky na udržování podrobných jmenných databází, fotodokumentace, filmového materiálu, sborníků a prezentací. CWGC se dále zaměřuje na oblast vzdělávání v oblasti historie a občanské nauky. V rámci partnerství s mnoha školami, včetně těch vojenských, britskou armádou, veteránskými organizacemi, se tak výrazně podílí formou přednášek a propagačních materiálů na vzdělávání společnosti v oblasti historie a udržování památky těch, kteří padli či zemřeli v řadách britské armády. Každoročně se také výrazně podílí na organizování oslav státních svátků a vojenských významných dnů. Mezi ty patří hlavně Den veteránů, slavený 11. listopadu (výročí ukončení 1. světové války – 11. 11. 1918).

Současným prezidentem CWGC je jeho královská výsost **Vévoda z Kentu, výkonným předsedou ministr obrany Spojeného království Des Browne, a místopředsedou Air Chief Marshal Sir Peter Square.** CWGC má dnes také své **agentury mimo Velké Británie dále i ve Francii, Belgii, Itálii, Austrálii, Novém Zélandu, Kanadě a v Jižní Africe.**

S rozvojem internetu se pro CWGC otevřel nový rozměr, kterého celkem rychle využila. Přes internet tak lze získat jak většinu informací, kterými CWGC disponuje ve svých **databázích**, tak i třeba informace o daném hřbitově či přímo vojenském hrobu. Dále je prostor internetu využit i

pro **výukové prezentace** různých význačných částí historie bojů britské armády ve světových konfliktech. **Vydává publikace** s vojenskou vzpomínkovou tematikou a odborné studie (také na datových nosičích - **CD ROM/DVD**), produkuje i **filmové dokumenty**, dostupné jak na páskových **kazetách VHS**, tak i rovněž na **CD ROM/DVD**. Je možné si tyto materiály objednat i poštovně. U některých studií a knih je možnost stažení přímo z internetového serveru, **ve formátu PDF**. Veškeré informace jsou **pouze v angličtině**.

Nemalý důraz je kladen i na možnost získání **zpětné vazby** od uživatele a na usnadnění kontaktu obecně. Důmyslné formuláře podle charakteru dotazu uživatele následně pomáhají k tomu, že dotaz uživatele je zaslán přímo té kompetentní osobě v CWGC, která se danou oblastí zabývá.

Hlavní součástí serveru CWGC na internetu je databáze vojenských osob, příznačně nazvaná „**Čestný dluh**“. Ve vyhledávacím formuláři je možné záznamy (mohou jimi být jak přímo osoby, tak i třeba hledaný vojenský hřbitov) vyhledávat podle příjmení, iniciál, dále podle dané války (zda 1. světová válka nebo 2. světová válka, případně hledat v záznamech obou), příslušnosti ke zbraní (letectvo, pozemní vojsko, námořnictvo atd.), národnosti. Omezit výběr lze rokem úmrtí od – do.

Po spuštění vyhledávacího procesu dle zadaných kritérií, se nám v seznamové podobě zobrazí záznamy splňující zadaná kritéria, přičemž každý ze záznamů lze otevřít také dále do formulářové podoby, která je přehlednější.

Výbornou funkcí, kterou databáze CWGC má, je možnost propojení hypertextem u každého záznamu přímo na stránku daného vojenského

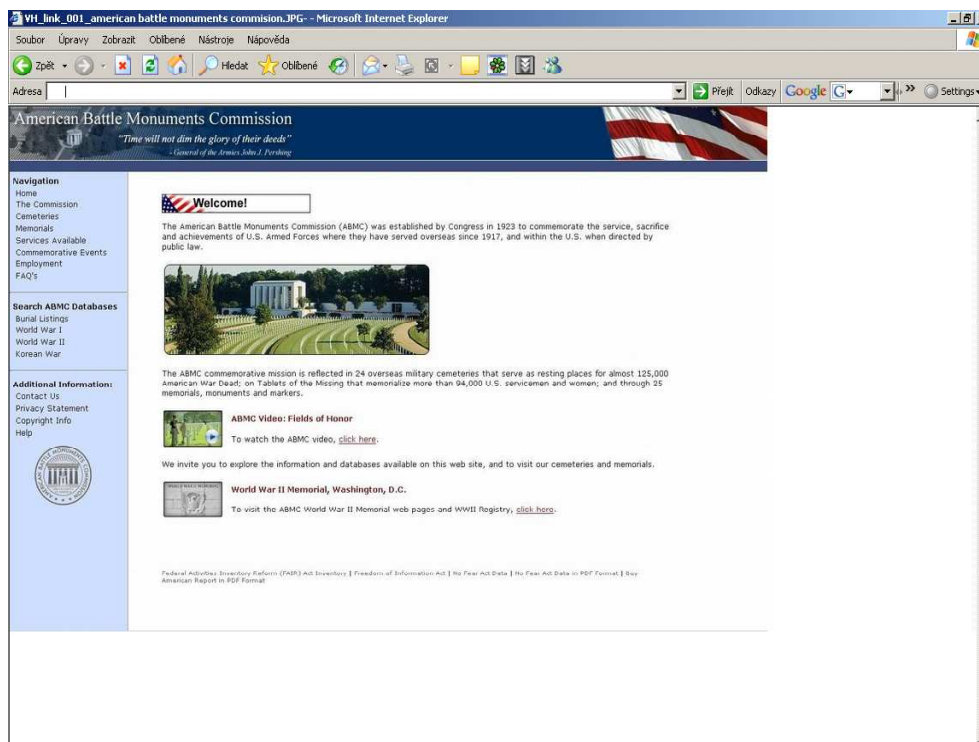
hřbitova. Dále je nabízena funkce Certificate, která daný záznam přenesse do designově upravené verze pro tisk i s fotografií daného hřbitova.

Částečně se svým stylem a obsažností informací v jednotlivých záznamech přibližuje databáze CWGC databázi IC PČV. Nicméně záznamy IC PČV lze v tomto porovnání hodnotit jako obsažnější z hlediska jejich informační naplněnosti a také používající podrobnější možnost vyhledávání i pro uživatele s hlubší znalostí tématu. Předností databáze CWGC oproti IC PČV je naopak zmiňovaná možnost hyperlinku přímo na daný hřbitov z každého záznamu, včetně dopravních informací k místu a rad k vyhledání daného hrobu. Samozřejmě je nutné také zmínit, že databáze CWGC na rozdíl od IC PČV obsahuje několik set tisíc záznamů, což klade i větší nároky na jejich správu a případné doplňování.

3.2. American Battle Monuments Commission

V USA byl zřízen přímo americkým kongresem v roce 1923 úřad American Battle Monuments Commission (ABMC), s cílem **identifikace a udržování hrobů a památky padlých a zemřelých amerických vojáků ve válkách, kterých se americká armáda účastnila od roku 1917** (rok vstupu USA do 1. světové války). Dále také **stavba vojenských hřbitovů a zajišťování jejich správy a údržby**. Souběžně s tím samozřejmě také zajištění **výroby, odhalení a následné údržby vojenských pomníků** na významných místech, spojených s historií americké armády. Tyto své cíle ABMC svědomitě naplňuje už více než osmdesát let.

Prvním předsedou ABMC se stal v době jeho zřízení v roce 1923 známý *general of the armies* **John J. Pershing**.

Obr. č. 7. – Domovská stránka ABMC.

Většina vojenských hřbitovů, které ABMC spravuje, se nachází přirozeně v zahraničí. Především v Evropě, ale také v Asii (zejména v Tichomoří) a Africe. Proto je péče o ně tím složitější. Do současné doby ABMC zřídila a udržuje **24 vojenských hřbitovů** s pohřbenými padlými a zemřelými americkými vojáky. Mimo hřbitovů z obou světových válek, války v Koreji a Vietnamu také hřbitovy s padlými vojáky z války s Mexikem, americké občanské války a války se Španělskem.

ABMC byla tedy přímo zřízena zákonem a jedná se o státní úřad. Je řízen jedenáctičlenným vedením. V jeho čele jako **předseda v současné době je generál Frederick M. Franks, Jr.**

ABMC plně využívá informačních možností internetu a některé její služby a především databáze jsou přístupné z URL: <http://www.abmc.gov>. Na základě svobody přístupu k informacím a udržování památky padlých a

zemřelých amerických vojáků jsou plně na této stránce přístupné i **jmenné databáze**. Ty tvoří hlavní součást internetového informačního centra ABMC. Veškeré poskytnuté informace jsou **pouze v angličtině**, chybí jiné jazykové mutace. Kromě textových informací je zde dostupné v digitální podobě i **množství fotografií** k tématu a krátká **videa**.

Jak jsem již zmínil, hlavní součástí internetového informačního centra úřadu ABMC jsou jmenné databáze padlých a zemřelých amerických vojáků. Mimo seznamu pohřbených z mexické války a americké občanské války jsou zde rozsáhlé databáze padlých a zemřelých z obou světových válek a války v Koreji. K vyhledání slouží jednoduchý vyhledávací formulář, ve kterém se zadává pouze příjmení hledané osoby. Následně se zobrazí záznamy, které splňují zadaná kritéria. Vyhledávání je možné provádět **pouze v každé databázi zvláště**, tj. zvláště v databázi ztrát z 1. světové války, zvláště v databázi ze 2. světové války a zvláště v databázi z války v Koreji. Každý záznam je poté možno individuálně otevřít, přičemž se následně zobrazí jakási **karta vybrané osoby**. Ta má důstojný design, který je tvořen hlavičkou s vyobrazením stužky pamětní medaile pro účastníky dané války, dále úplným jménem vojáka, hodnotí aktuální v době smrti, zařazením ke složce zbraní, osobním číslem, příslušností přímo k dané jednotce v době smrti a dalšími údaji. Těmi jsou místo, odkud daná osoba vstoupila ke službě v armádě, datum smrti, lokace hrobu a udělená vyznamenání. U záznamu je i fotografie hřbitova, kde je daný voják pohřben, případně památník, kde je jeho jméno uvedeno (to v případě nenalezení jeho tělesných ostatků). V případě databáze padlých a zemřelých z Koreje jsou u některých záznamů zveřejněny přímo i podobenky vojáků.

V porovnání s databází IC PČV tedy databáze ABMC z hlediska obsažnosti a kvality údajů je podrobnější, zejména v možnosti zobrazení přímo i fotografie dané osoby, případně hřbitova, kde je pohřbena, či

památníku, kde je uvedena. Dále ABMC sleduje u padlých vojáků i udělená vyznamenání. IC PČV zase naopak sleduje u záznamů navíc i některé údaje o osobním životě osoby a způsobu a místě smrti. Z hlediska množství údajů samozřejmě lze těžko obě centra porovnávat, protože ABMC spravuje ve svých databázích takřka 600.000 záznamů, oproti necelým 5.000 v IC PČV. Z hlediska uživatelské přívětivosti a možností vyhledávání má podrobnější vyhledávací systém IC PČV.

3.3. Oorlogsgravenstichting

Jako důkaz, že podobné virtuální památníky nechybí ani v menších zemích, může určitě posloužit existence nadace Oorlogsgravenstichting (dále jen OGS) v Nizozemí. Tato nadace **vznikla na podzim 1946**, po 2. světové válce. Vznikla tehdy potřeba nějak výrazněji podpořit **udržování válečných hrobů a památky padlých a zemřelých ve světových válkách**. Nadace je financována jak z holandské státní poklady, tak i z příspěvků dobrovolných dárců. **Sídlí samozřejmě v Nizozemí, přímo v Haagu**. Je reprezentována a řízena **prezidentem nadace vice-admiralem b. d. N. W. G. Busem**. **Viceprezidentem nadace je R. S. Croll**.

Mezi hlavní aktivity nadace kromě péče o válečné hroby, zřízení a údržby vojenských hřbitovů a památníků, patří také **pořádání nejrůznějších vzpomínkových akcí, přednášek, produkce časopisů, knih a vzdělávacích dokumentů** na DVD. Tyto lze objednat i přes internet k dodání poštou. Virtuální informační centrum nadace je umístěno na URL: <http://www.ogs.nl>. Je zde také k možnému stažení množství dokumentů ve formátu **PDF**, zejména o spravovaných vojenských hřbitovech. K nim OGS zde poskytuje i rozsáhlou fotodokumentaci. Veškeré údaje i ovládací menu jsou **v holandštině**, pouze úvodní souhrnné informace jsou také **v angličtině a francouzštině**.

Obr. č. 8. – Domovská stránka OGS.

Hlavní částí je **jmenná databáze záznamů ztrát** Nizozemí ve 2. světové válce (Slachtofferregister). Určitým specifíkem této databáze je to, že obsahuje mimo vojenských osob také záznamy zemřelých či popravených civilních osob (například obětí nacistických koncentračních táborů).

Vyhledávání probíhá podle zadání příjmení v jednoduchém vyhledávacím formuláři. Po zadání příjmení se zobrazí všechny záznamy osob s daným příjmením v seznamovém přehledu a je nutné vybrat z nich ten hledaný. Tento přehled obsahuje u každého záznamu příjmení, jméno (jména), datum narození a místo narození. Každý z těchto záznamů je následně ještě možné otevřít k podrobnějším údajům. Záznam obsahuje po otevření tyto sledované údaje: jméno a příjmení, datum a místo narození, u vojenských osob hodnost a příslušnost k jednotce, datum a místo smrti, místo hrobu (který vojenský hřbitov a kde) včetně čísla hrobu a jeho lokace. V mnoha případech nechybí ani přímo fotografie vojenského hrobu. Je

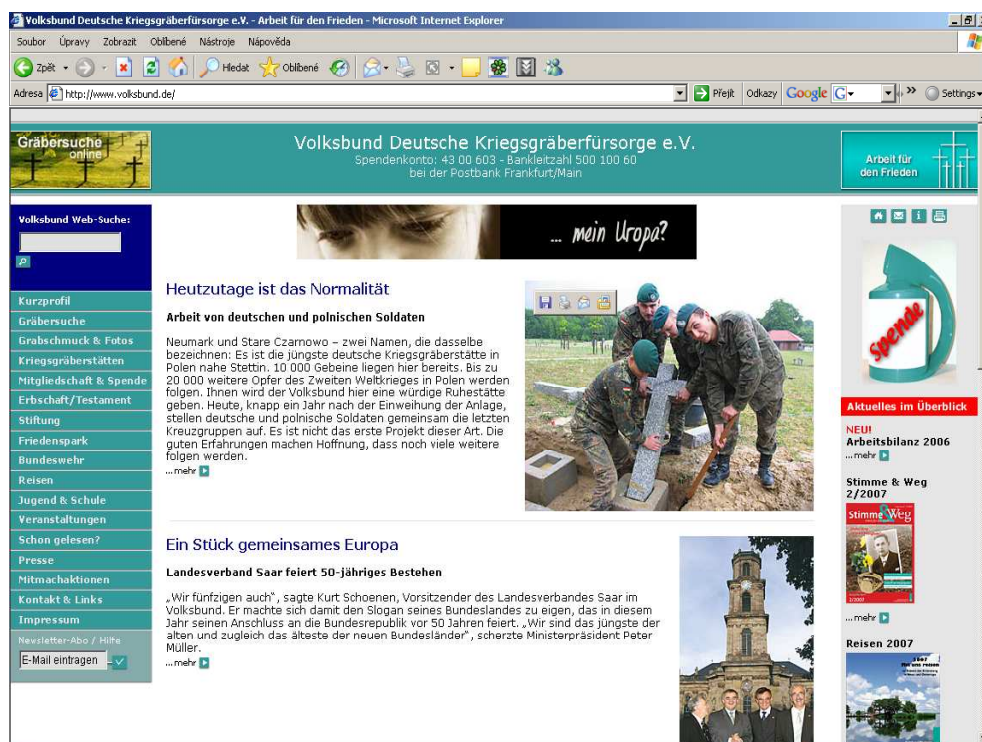
nabízena i možnost tisku karty, ve stejném designu jako při otevření záznamu.

Ve srovnání s databází IC PČV je databáze OGS na sledované údaje viditelně chudší. Nenabízí ani mnoho možností k vyhledávání. To lze provádět pouze podle jména a údajů narození, úmrtí. Naopak velkým plusem je přímo fotografie hrobu u mnoha záznamů. Uživatelsky vyhledávací systém OGS tak není příliš rozvinut.

3.4. Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge

Ze sledované oblasti určitě nelze vynechat významné informační centrum v Německu – Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge (VDK). Jedná se o veřejnou organizaci, která **vyhledává a zajišťuje důstojnou údržbu německých válečných hrobů**. Mezi její další činnosti patří však i **pomoc žadatelům při hledání svých předků**, kteří padli či zemřeli během světových válek, **vzdělávání mládeže v oblasti vojenské historie a především potom uchovávání památky obětí válek a totalitního nacistického režimu**. **Také připravuje a organizuje řadu projektů, zejména pro mládež**. Její činnost je tedy podobná většině ostatních dříve již zmíněných organizací. **Současným prezidentem VDK je Reinhard Führer** a viceprezidenty jsou Heinz Kälberer a Dr. Franz Vogt. Své pobočky má VDK ve všech spolkových zemích Německa.

Domovská stránka VDK je dostupná na internetu z URL: <http://www.volksbund.de>. Je bohužel pouze **v němčině** a chybí jiné jazykové mutace alespoň ovládacího menu pro neněmecky mluvící uživatele.

Obr. č. 9. – Domovská stránka VDK.

V Německu existují samozřejmě i jiné organizace, spravující virtuální památníky k tématu, nicméně nejobsažnější a důvěryhodnou organizací, která zároveň pro svou činnost využívá i internet, je VDK. Mimo velkého množství článků, studií a nabídek různých programů pro mládež, a aktuálních informací o údržbě válečných hrobů je jednou z hlavních částí informačního centra databáze padlých a zemřelých německých vojáků. Tato zmiňovaná databáze je dostupná z URL: www.volksbund.de/graebersuche/content_suche.asp.

Vstupní vyhledávací formulář nabízí vyhledávání záznamů podle jména, příjmení, data narození, případně data úmrtí. Následně se v seznamovém pohledu zobrazí záznamy, které splňují zadaná kritéria. Obsahují bohužel pouze minimální údaje – tj. jméno, příjmení, hodnost, příslušnost k jednotce v době úmrtí, datum a místo narození, datum a místo

úmrťí. Případně je ještě připojena informace o lokalizaci hrobu, pokud je znám, případně uvedení na nějakém z památníků obětí.

Ve srovnání s IC PČV je viditelná u databáze VDK malá obsažnost údajů, kdy sledovány jsou jen ty nejzákladnější. Těžko porovnatelný je však samozřejmě poměr velikosti databáze, protože u VDK se jedná o miliony záznamů.

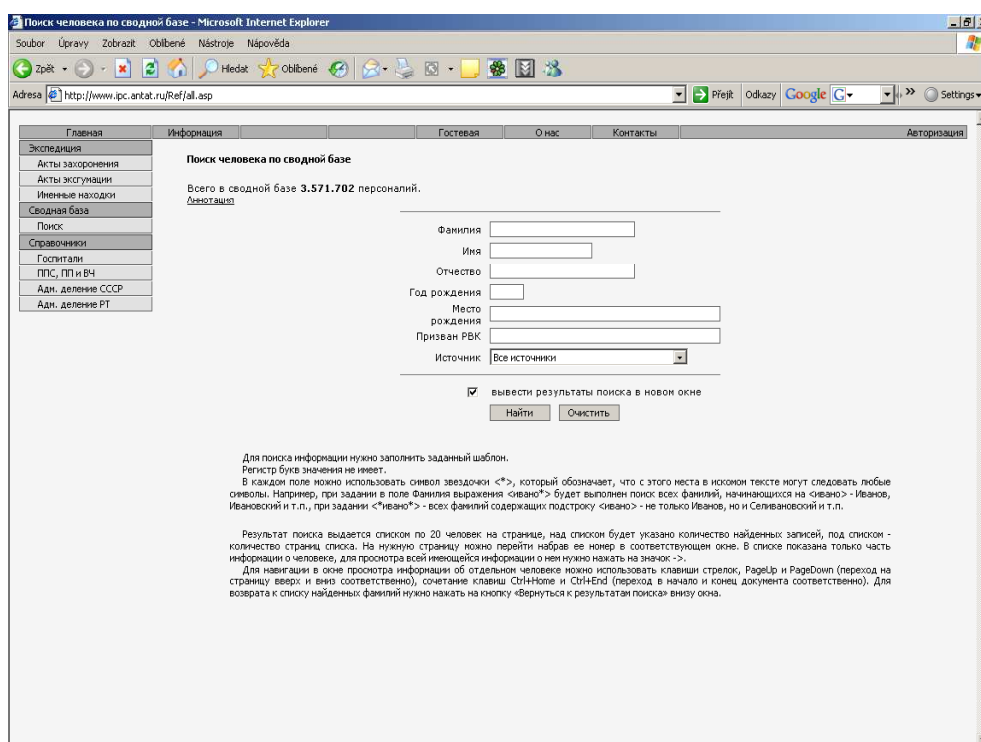
3.5. Kniha pamjati - Soldat.ru (Книга Памяти - Солдат.ru)

V Rusku rovněž uctívání obětí válek má dlouhou tradici a pevné místo v životě společnosti. Bohužel v době existence Sovětského svazu ve velmi specifické podobě, především s politickým zneužíváním památky padlých a zemřelých tehdejšími komunistickým totalitním režimem. Přesto s rozvojem internetu v Rusku celkem rychle docházelo v posledních letech i k přenosu rozsáhlých, avšak často neúplných databází na internet. Neúplnost byla způsobena především nedostatečnou evidencí ztrát v době obou světových válek a její archivací tehdejší sovětskou vojenskou správou.

Jedna z těchto databází je zpřístupňována například ze serveru Солдат.ru (Soldat.ru). Jmenuje se rovněž příznačně - Книга Памяти (Kniha pamjati/Kniha paměti – dále jen KP). Tato databáze obsahuje **záznamy o více než 3,5 miliónech** padlých a zemřelých vojáků SSSR v době 2. světové války. Je přístupná na URL: <http://www.ipc.antat.ru/Ref/all.asp>.

Odborně zaměřený server Soldat.ru vznikl v květnu 2000 (k výročí ukončení 2. světové války – 9. 5. 2000), za podpory ruských společností Arkhangelsk Telekom a Web Artil. Jedná se o soukromé sdružení, zabývající se tématem vojenské historie se zaměřením na účast SSSR ve 2. světové válce. Mezi jeho činnosti patří vedle **zpřístupňování informací a**

odborných článků a studií (ale i dobových dokumentů, přepsaných do formátu **HTML**) na svých internetových stránkách, vedení **diskusního fóra** k tématům sovětské armády, nemalé **sbírky fotografií, audiozáznamů a videozáznamů i spolupráce s veteránskými vojenskými organizacemi**. Majitelem serveru je I. I. Ivlev, se sídlem v **Archangelsku**. Jedná se tedy o aktivitu soukromých osob, na rozdíl od jiných dříve zmíněných zahraničních virtuálních památníků.

Obr. č. 10. – Domovská stránka KP s vyhledávacím formulářem.

Databáze *Knih paměti* vznikla na základě spolupráce serveru *Soldat.ru* především s Asociací Tatarstánské republiky „*Otčina*“ (ze serveru této asociace je rovněž databáze dostupná). Jsou do ní sloučeny především informace z již dříve samostatně existujících rozsáhlých databází *Knih paměti Tatarstánské republiky, Knih paměti Udmurtijské republiky, Knih*

paměti Karelské republiky, kniha³⁶ paměti Archangelské oblasti, kniha paměti oblasti Leningradu, kniha paměti oblasti Penzy, kniha paměti oblasti Tuly, kniha paměti pohraničních sil, kniha paměti vojáků pohřbených v Moskvě, kniha paměti pohřbených, kniha paměti padlých v prochorovské bitvě, archivní seznam zabitých vojáků 2. úderné armády, kniha paměti oblasti Tikhvin Leningrad, archivní seznam vojáků 54 armád zahrnutých v Leningradském regionu, kniha paměti sovětských válečných zajatců a zemřelých osob v táboře Khammelburg, seznam účastníků 2. světové války a hřbitovů zpracovaných čtenáři deníku Pravda, Vladimir nekropol, seznam sovětských vojáků pohřbených v Maďarsku a seznam sovětských vojáků padlých v Polsku.

Databáze je celá **v ruštině**, stejně jako vyhledávací formulář, kdy je nutná také znalost ruské azbuky. Je však přístupná i verze **v angličtině**, která však při překladu vykazuje často provozní problém. Vyhledávat v databázi je možné pomocí vyhledávacího formuláře - podle příjmení, jména, roku narození, místa narození, mobilizační oblasti. Záznamy, které splňují zadaná kritéria ve vyhledávacím formuláři, se zobrazí v seznamovém pohledu, kdy každý z nich je opět ještě možné samostatně otevřít do podoby samostatné karty. Ta obsahuje kromě plného jména vojáka rok narození, oblast a místo narození, vojenskou hodnost a údaje o zařazení ke zbrani a jednotce, místo výkonu služby, datum, místo a okolnosti smrti, údaje o místě hrobu a uvedení odkazu na údaje o smrti osoby.

Z hlediska porovnání KP s databází IC PČV je nutno vzít v potaz samozřejmě velkou obsáhlost databáze KP. Z hlediska množství informací u

³⁶ Použito úmyslně v názvu na počátku malé písmeno. Nejde o oficiální název. Pojem „kniha paměti“ se v Rusku používá běžně, nejen jako oficiální pojmenování. V předchozích několika případech šlo však o oficiální názvy databází.

jednotlivých záznamů je lépe zpracována databáze IC PČV. I designově je databáze KP málo výrazná a povedená.

4. Analýza podkladů

K vytváření databáze IC PČV bylo využito několik různorodých informačních zdrojů. Od legionářských plukovních i souborných kronik, studií, sborníků a memoárové literatury až přímo k údajům z osobních spisů legionářů. Údaje, v těchto podkladech obsažené, prošly podrobnou analýzou a standardním vzájemným ověřováním, při kterém byla využita především podrobná znalost tématu. Ta napomohla mnohdy v některých nejasnostech nebo u chybějících částí k některému záznamu.

Z hlediska relevance je nejvíce zdrojů pro studium tématu a případný sběr dat obsaženo v knihovně Vojenského historického archivu, archivních fondech Vojenského ústředního archivu Praha, fondech Národní knihovny České republiky a fondech státních a vědeckých knihoven (například Státní vědecká knihovna v Hradci Králové). V případě internetových zdrojů kromě IC PČV jistě lze zmínit ještě server Válka.cz³⁷, Vojenství kvalitně³⁸, případně Militaria³⁹.

4.1. Vojenský ústřední archiv Praha

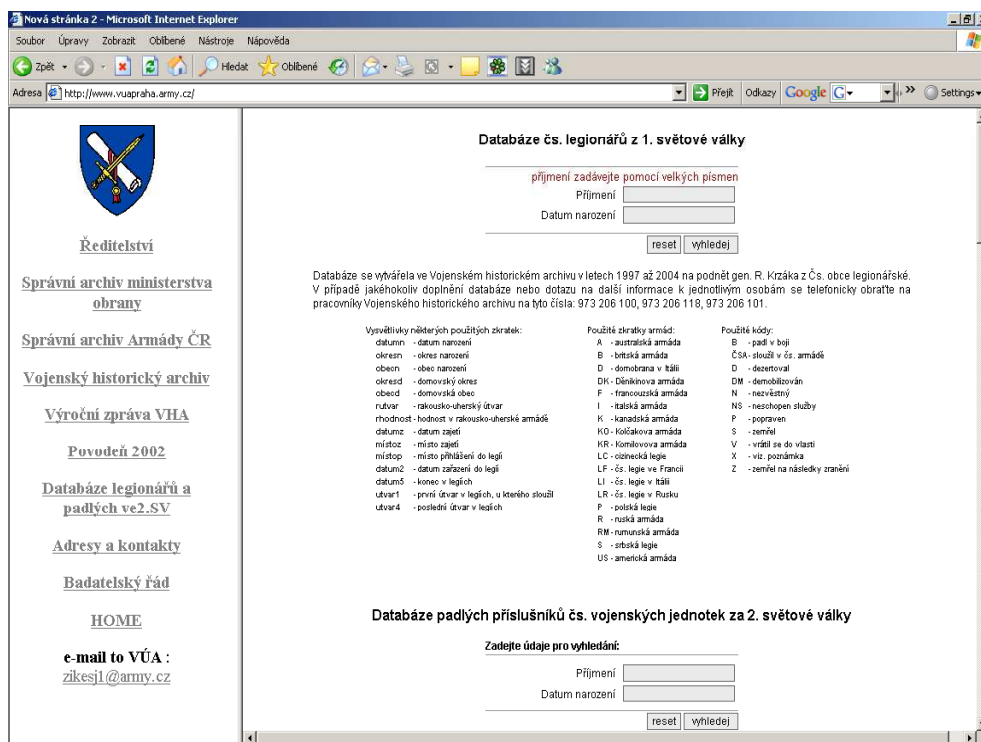
Jako **úřad Ministerstva obrany**, které má také mimo jiné za úkol zajišťovat získávání a archivaci dokumentů, které vznikly z jeho činnosti na území ČR nebo i mimo něj, působí Vojenský ústřední archiv Praha (dále jen VÚA). Ve své činnosti se **řídí zejména zákonem č. 499/2004 Sb. o**

³⁷ <http://www.valka.cz>

³⁸ <http://www.vojenstvi.kvalitne.cz>

³⁹ <http://www.militaria.cz/>

archivnictví a spisové službě. Má mnohaletou tradici při uchovávání dokumentů, spojených s činností naší armády. V jeho čele stojí v současné době plukovník Mgr. Josef Žikeš. V jeho podřízenosti jsou zahrnuty i Správní archiv Ministerstva obrany, Správní archiv Armády České republiky a Vojenský historický archiv. VÚA sídlí v Praze-Karlín.

Obr. č. 11. – Databáze legionářů a padlých ve 2. světové válce na stránkách Vojenského ústředního archivu Praha.

Na internetu je umístěn na URL: <http://www.vuapraha.army.cz/>. Jednou z hlavních součástí jeho internetové prezentace je „Databáze legionářů a padlých ve 2. SV“. Jedná se vlastně o databáze dvě. První databáze (Databáze čs. legionářů z 1. světové války) obsahuje záznamy o všech čs. legionářích, o kterých VÚA vede nějaký záznam, včetně například osobního spisu. Jsou zde tedy jak záznamy padlých a zemřelých čs. legionářů v letech 1914-1920, tak i těch, kteří boje v letech 1914-1920 přežili. Druhá databáze potom obsahuje záznamy padlých a zemřelých

československých vojáků v době 2. světové války na různých světových frontách.

Databáze legionářů byla vytvořena v letech 1997-2004 na podnět generálmajora Rudolfa Krzáka, válečného veterána – účastníka 2. světové války, z Československé obce legionářské. Na podnět Československé obce legionářské vznikla také ve VÚA i Databáze padlých příslušníků čs. vojenských jednotek za 2. světové války. Ta byla vytvořena v roce 2004 a je také použita v informační interaktivní stanici, instalované u Památníku čs. zahraničním vojákům, účastníkům 2. světové války, na Vítězném náměstí v Praze. Obě databáze byly na internetu, na stránkách VÚA, veřejnosti zpřístupněny v roce 2006.

V rámci poskytovaných služeb lze využít i možnosti vyhledání a zaslání ověřené kopie podkladového spisu dané vojenské osoby, nalezené v databázi. Jedná se samozřejmě o zpoplatněnou službu.

Pro potřeby IC PČV byly využity některé údaje z databáze čs. legionářů z 1. světové války. Jednalo se o zdlouhavý proces doplňování a ověřování informací. Vyhledávání v této databázi VÚA je možné bohužel pouze podle příjmení. To velmi omezuje rychlost a relevanci nalezených záznamů. Navíc při používání prohlížeče Internet Explorer nefunguje často vyhledávání příjmení s diakritikou (v případě použití prohlížeče Mozilla však funguje). Databáze VÚA je tvořena záznamy, přepsanými ze služebních spisů legionářů. Tyto spisy jsou ve VÚA uloženy. VÚA vycházel také z některých dobových dokumentů – soupisů, vojenských rozkazů apod. Služební spisy jsou bohužel ve velkém množství neúplné a často obtížně čitelné. Některé zápisy ve spisech ruských legionářů jsou ve staré psané ruštině a bez odborné jazykové přípravy je často obtížné je číst. Proto řada záznamů v databázi VÚA je neúplná a mnoho záznamů je tak jen

v podobě torza, kde je známo jméno a příjmení osoby a její příslušnost v legiích, nicméně další informace u záznamu chybí. K tomu se ještě připojuje značná chybovost při přepisování záznamů z těchto neúplných podkladů. Během vzniku databáze byli totiž často využíváni k přepisu dat tehdejší vojáci základní služby. Teprve posléze tuto roli převzali pracovníci VÚA. Práce na této databázi výrazně svým přístupem a vlivem podpořil při jejím vzniku válečný veterán generálmajor Krzák. Vznikla navzdory počítační skepsi a negativismu mnohých tehdejších rozhodujících činitelů.

I dnes záznamy obsahují velké množství překlepů a chybějících znaků. Také tato vytvořená databáze neprocházela žádným podrobným ověřovacím procesem, jako je tomu v případě IC PČV. Chybovost v údajích je tedy velká.

Záznamy databáze VÚA po otevření jsou tvořeny jakousi kartou, která obsahuje položky, v nichž se běžní uživatelé obtížně orientují i přes přiloženou legendu s vysvětlivkami: jméno, příjmení, jméno2 (pro případ druhého jména), příjmení2 (pro případ druhého příjmení), datumn1 (datum narození), datumn2 (možná druhá varianta data narození při rozporu s prvním údajem, například uvádění dvojího data ve spisech), okresn (okres narození – rozdělení okresů v době zápisu do spisu, tj. během 1. sv. války), obec (obec narození), rutvar1 (příslušnost k rakousko-uherské jednotce po mobilizaci v rámci Habsburské monarchie), datum1 (datum nástupu k tomuto útvaru), rutvar2 (další kolonka pro možnost uvedení informace o přestupu k jinému útvaru), rhodnost (hodnost dosažená v rakousko-uherské armádě), zajetí (zda ano či ne, např. v případě ruských nebo francouzských Čechů se zajetí nekonalo, vstupovali do legií rovnou), datumz (datum případného zajetí), místoz (místo zajetí), datump (datum podání přihlášky do čs. legií), místop (místo podání přihlášky do čs. legií), datum2 (další kolonka pro uvedení data k další události přesunu), datum3 (opět jen další

kolonka pro uvedení data k další události přesunu), datum4 (opět další kolonka pro uvedení data k další události přesunu), armáda1 (spojenecká armáda, případně určení druhu legie (ruská, francouzská, italská), do níž vstoupil), armáda2 a armáda3 (opět jen další kolonky pro zápis spojenecké armády, případně určení druhu legie (ruská, francouzská, italská), do níž vstoupil), útvar1, útvar2, útvar3 (kolonky pro uvedení útvaru, jednotky, v níž přímo sloužil – další kolonky pro útvar slouží pro možnost uvedení převelení k jiné jednotce), hodnost1, hodnost2, hodnost3 (uvádí se hodnostní postup), datum5 (konec v čs. legiích), útvar4 (jednotka, v jejíž řadách ukončil svou službu v čs. legiích), hodnost4 (vojenská hodnost, v jaké končil svou službu v čs. legiích), kód (pomocí kódu – legenda ke kódům je uvedena zcela nevhodně na úvodní stránce databáze – je uveden způsob ukončení služby v čs. legiích, tj. zda se jmenovaný vrátil do vlasti, padl, zemřel následkem nemoci, následkem zranění, byl nezvěstný atd.), ls (zda měla daná osoba legionářský status podle pozdějšího zákona o čs. legiích), poznámka (slouží pro uvedení případné poznámky, například pro rozepsání příčiny uvedené v položce kód). Zápatí na každé kartě nabízí mimo návratu na vyhledávací formulář a návratu do vyhledané sestavy (např. všech Nováků, atd.) i možnost tisku.

Z uvedených položek je u většiny záznamů mnoho údajů nevyplněných, tj. chybí. Další jsou také často chybné a pro laického uživatele celkově **dost těžko přehledné a využitelné**. Stále se tak musí uživatel vracet na úvodní stránku databáze, aby rozluštil, co znamenají jednotlivé položky a kódy. Bez znalosti historických souvislostí je pro něho jejich využití a rozluštění do souvislé podoby chronologického přehledu služby nalezené osoby velmi obtížné. Velký chaos je navíc v údajích kolem dat, hodností a zařazení k jednotkám v čs. legiích.

Přestože smyslem databáze VÚA bylo zřejmě popsat ve formuláři výkon služby dané osoby, tak pro **velkou neúplnost, chybovost údajů**, pro **obtížnou přehlednost** a místy i **obtížnou analýzu smyslu** některých uvedených údajů tento záměr nebyl pro laického uživatele naplněn. Často se setkávám v rámci dotazů, zasílaných i na IC PČV od uživatelů s prosbami právě o vysvětlení složitých kódů a nevysvětlených údajů na kartě nalezených osob z databáze VÚA.

Z hlediska výkonu služby, služebního zařazení nebo informací o okolnostech smrti jsou často v databázi VÚA také chybné údaje. Využitelné pro databázi IC PČV při sběru dat tak byly především základní údaje o osobě a případně datum vstupu do čs. vojska a to pouze v případě, kdy tyto údaje u dané osoby zatím v databázi IC PČV chyběly. Zdlouhavý proces ověřování a případného doplňování údajů databáze IC PČV záznam po záznamu s údaji v databázi VÚA trvá již řadu měsíců a není ještě zcela dokončen.

Rozdílnost a pozitivum databáze VÚA spočívá především **v jejím širokém záběru**, protože obsahuje údaje **o všech legionářích**. Tedy jak těch, kteří v letech 1914-1920 padli či zemřeli, tak i těch, kteří válku a následné poválečné boje přežili. Tím však její pozitivum ve srovnání s databází IC PČV zřejmě končí. Pro potřeby databáze IC PČV tak využitelné zatím byly pouze některé záznamy o padlých a zemřelých legionářích, přičemž překážkou byla již zmíněná neúplnost a chybovost.

4.2. Kroniky legionářských jednotek

Jedním z hlavních podkladů pro tvorbu databáze IC PČV byly prvotně údaje z kronik, které většina legionářských pluků po svém návratu

do Československa knižně vydala. Tyto **kroniky byly publikovány během 20. a 30. let** 20. století. Samozřejmě jejich literární úroveň, profesionalita, podrobnost a úplnost zpracování byla různá, což pramenilo z literární a odborné úrovně kronikáře či jejich zpracovatele. Některé byly vytvářeny i například celým odborným týmem, jiné byly naopak dílem jednoho autora. Zdaleka ne všechny legionářské pluky zpracovaly ve své kronice tak precizně a podrobně své lidské ztráty, jako například tomu bylo v případě kroniky 1. úderného praporu z Ruska.⁴⁰

Většina těchto kronik obsahovala vždy nějaký samostatně zpracovaný **soupis ztrát** jednotky za dobu její válečné kampaně. Někdy je tento soupis ztrát uváděn na počátku knihy, jindy na jejím konci. Ovšem systém zpracování i množství sledovaných údajů u jednotlivých padlých a zemřelých legionářů byly v těchto soupisech různé. S nejúplněji zpracovaným soupisem, z hlediska standardizovaného množství sledovaných údajů u jednotlivých záznamů, je možné se setkat u již zmiňované kroniky 1. úderného praporu. Její třídící systém a obsažnost informací u ztrát tak byl převzat jako vzor z hlediska množství sledovaných údajů pro vznik struktury záznamu v databázi IC PČV. Zmiňovaná kronika obsahuje u každého záznamu údaje: příjmení, jméno, osobní číslo, hodnost a zařazení k rotě, datum narození, místo narození, místo domovské příslušnosti, civilní zaměstnání, kdy vstoupil daný voják do čs. legií, kdy, jak a kde zemřel či padl, kde je pohřben a odkaz na příslušný rozkaz jednotky s informací o smrti.

Dostupnost těchto kronik byla různá, protože ne všechny byly k nalezení ve fondech knihoven. Proto některé z kronik se pro sběr údajů nakonec podařilo získat až po laskavém zapůjčení některými soukromými

⁴⁰ VEJNAR, Jindřich. *Úderný prapor : Kronika Prvního úderného praporu sibiřských legií*. 1. vyd. Domažlice : Nákladem Hraničářského praporu č. 6 "Sibiřských úderníků", 1930. 283 s.

vlastníky. I dnes některé z těchto kronik lze spatřit pouze k prodeji v antikvariátech nebo na sběratelských burzách. Podařilo se nakonec získat k zapůjčení pro badatelské účely takřka všechny z vydaných legionářských kronik. Následný sběr dat z nich probíhal podle předem specifikované struktury záznamu. Ne všechny části struktury každého záznamu pro IC PČV se však podařilo z těchto kronik naplnit, vzhledem k již zmíněné rozdílnosti rozsahu sledovaných údajů v těchto soupisech. Proto tam, kde nějaký údaj ve zdrojové kronice chyběl, byl zatím ponechán v databázi nevyplněný pro pozdější případné doplnění z jiného zdroje. U mnoha záznamů k tomu následně došlo a byly tak nakonec takto sestaveny z různých zdrojů.

I v některých z těchto kronik se ale v době jejich vydání vyskytly již chyby v údajích. Ty však byly po ověření s jinými zdroji naštěstí odhaleny během pečlivého a časově náročného procesu ověřování údajů v databázi.

4.3. Legionářská literatura a sborníky

Dalším z podkladů pro tvorbu databáze IC PČV byla i tzv. **legionářská literatura** a různé armádní či vzpomínkové **sborníky** s tématem čs. legií, vydané buď v době tzv. První republiky nebo v letech 1945-1948, po 2. světové válce.

Legionářskou literaturou je nazývána románová tvorba nebo různé vzpomínky s tematikou čs. legií, ať již přímo bývalých legionářů nebo jiných autorů během 20. a 30. let v Československu. Vycházelo množství vzpomínek literárně nadaných legionářů (např. R. Medek, K. Fibich, J. Kudela a další), románů s legionářskou tematikou (např. pentalogie Anabáze - od R. Medka, či trilogie „Vojáci císařovi“-„Vojáci revoluce“-„Vojáci

republiky“ a další romány od R. Vlasáka, také romány J. Kopty, F. Langer, V. Valenty a dalších) či legionářské poezie (např. báseň „Zborov“ opět od R. Medka).

Vycházely ve 20. a 30. letech 20. století i různé sborníky či přímo souborné kroniky, zaměřené např. na historii čs. legie v Rusku (čtyřdílná obsažná kronika „**Za svobodu**“ od autorského týmu R. Medek, O. Holeček a V. Vaněk), ve Francii (sborník „**Československá legie ve Francii 1914-1918**“ nebo kronika „**Rota Nazdar 1914-1916**“) a v Itálii („**Obrázková kronika revolučního československého hnutí v Itálii**“). Tyto souborné kroniky byly zpracovány na základě kronik jednotlivých pluků, ať již knižně publikovaných nebo nepublikovaných, a dalších materiálů (jako například novin Odbočky Československé Národní Rady „Československý denník“ a dalších archivních materiálů). Měly vysokou odbornou úroveň zpracování.

Údaje a zmínky o padlých a zemřelých, obsažené v těchto kronikách, někdy pomohly doplnit některé dosud neúplné údaje v databázi IC PČV. Samozřejmě po jejich pečlivé analýze, což v případě některých kronik (kdy například každý ze čtyř dílů „Za svobodu“ má kolem 800 stran), s důrazem na vyhledání zmínek o ztrátách, nebylo snadné. Přesto využitelné byly a to jak ke zmíněnému doplnění tak i opravě některých záznamů.

4.4. Vojenské hřbitovy, válečné hroby, pamětní desky

Během badatelské činnosti v oblasti historie čs. legií jednotliví členové IC PČV zkoumali mimo informací z **vojenských hřbitovů v České republice** (např. na **Olšanských hřbitovech**, kde je celé legionářské oddělení) nebo **Slovenské republice** (např. legionářské hřbitovy v oblasti Košic – v obci **Jasov** a na dalších místech) i vojenské hřbitovy v zahraničí.

A to nejen česko-slovenské, ale i cizí, na nichž jsou legionáři také pohřbeni. Během posledních let jsem tak navštívil během svých cest například legionářské hřbitovy ve Francii (**La Targette, Chestres, Verdun**), Itálii (**Roveretto**), na Ukrajině (**Kalinivka a Ozernaja** - v oblasti u Zborova) a další. Údaje z náhrobků přímo na hrobech pohřbených legionářů často pomohly také nemalou měrou v rámci ověřování údajů o nich pro účely databáze IC PČV.

Využity byly i údaje z mnoha **pamětních desek**, jak odhalených u nás (v mnoha městech na rodných domech padlých či zemřelých legionářů – např. v Přerově na domě poručíka Gayera, který zemřel v bitvě u Lipjag (Rusko) v červnu 1918), tak i v zahraničí (např. v Itálii pamětní desky některým čs. legionářům, popraveným v oblasti Piavy). Údaje z nich byly rovněž analyzovány a některé pomohly k doplnění některých neúplných údajů.

4.5. Oblastní soupisy legionářů

Již v průběhu 90. let 20. století započal mezi **okresními archivy projekt** (iniciovaný již zmíněnými snahami dnes již zesnulého generál-majora R. Krzáka) zpracování a následného knižního vydání **soupisů všech legionářů** (všech, kteří splňovali zákonem daná kritéria pro užívání statusu legionář) v daném okrese. Tato snaha měla být určitou malou splátkou dluhu historiků druhé poloviny 20. století památce čs. legií. Žádné podobné souhrnné soupisy totiž do té doby nevznikly, alespoň ne v takovém měřítku a veřejně publikované. Práce na těchto soupisech trvaly několik let a v případech některých okresů trvají dodnes. Ty vydané však mají různou úroveň a rozsah. Některé jsou opravdu pouhým dlouhým a často nepřehledným seznamem legionářů, tříděným možná jen abecedně či dle

domovské příslušnosti v obcích. Jiné⁴¹ obsahují kromě příjmení, jména, základních údajů o narození a smrti a údajů o zařazení k jednotce i velmi podrobně zpracované osudy jednotlivých legionářů.

Vzhledem ke zmíněné různé úrovni zpracování těchto nově zpracovaných oblastních soupisů byly některé z nich k ověření či doplnění údajů databáze použitelné, některé však nikoliv. V některých z nich při analýze navíc byla zjištěna rozsáhlá chybovost v některých osobních údajích legionářů, již dříve ověřených – překlepy i přímo faktické chyby. Proto byl tento zdroj vnímán většinou v rámci ověřování dat jen okrajově. Jednou z výjimek byl již zmíněný a velmi precizně zpracovaný soupis legionářů z okresu Rychnov nad Kněžnou.

5. Metodika a systém doplňování databáze

Celá metodika doplňování databáze a případná oprava již existujících záznamů má svá přesně stanovená pravidla, která jsou všemi členy IC PČV závazně dodržována. Pro přiblížení podoby záznamu databáze a tím i její obsažnosti v důsledku množství sledovaných údajů u jednotlivých osob (z hlediska množství sledovaných informací lze porovnat s dalšími podobnými databázemi například v zahraničí – viz část 3. této práce) bych nejprve rád přiblížil strukturu každého záznamu v databázi IC PČV. Následně je představen i formulář pro vkládání záznamů do databáze, používaný i při jejich případném doplnění nebo opravě. Celý systém s metodikou doplňování a oprav by nemohl fungovat bez efektivní komunikace v rámci IC PČV. Proto jsou popsány i základní pravidla tohoto systému komunikace.

⁴¹ Např. Čs. legionáři okresu Rychnov nad Kněžnou 1914-1921, zpracované rychnovským historikem J. Juzou.

5.1. Rozbor záznamu databáze

Pro pochopení struktury záznamů databáze provedeme rozbor struktury zápisu již nějakého existujícího záznamu. Níže je tedy zobrazen jeden náhodně vybraný záznam:

KLOBOUK Jan (o.č. 36259), desátník 2. roty 1. sam. úderného praporu. Narozen 28.2. 1890, Dukovany. Příslušen tamtéž. V civilním životě dělník. V čs. vojsku od 12.8. 1917. Padl 16.6.1918 u Kljukvené. Pohřben v Kansku dne 18.6.1918.

Z uvedeného záznamu se dozvídáme údaje, které je schopen pochopit kromě odborníka i uživatel, který je v dané problematice laikem. Vybraný nalezený legionář se jmenoval Jan Klobouk. Měl vojenskou hodnost desátníka (jedná se o poddůstojnickou hodnost) a byl zařazen ve 2. rotě 1. samostatného úderného praporu (tj. jednotky v Rusku – to lze poznat ze samotného přehledu jednotek ve vyhledávacím formuláři - úderný prapor byl elitní částí čs. vojska v Rusku). Jeho vojenské osobní číslo (jedinečný identifikátor) bylo 36.259. Narodil se 28. února 1890 v Dukovanech. Zde rovněž i před válkou bydlel a pracoval jako dělník. V československém vojsku byl od 12. 8. 1917 (od té doby byl tedy československým vojákem). Dne 16. 6. 1918 padl v těžkém boji u Kljukvené (jeden ze známých bojů úderného praporu). Pohřben byl o dva dny později na hřbitově v Kansku.

Jedná se o úplný záznam, který obsahuje všechny údaje, sledované IC PČV.

Tyto základní údaje o hledaných osobách jsou zjistitelné z databáze samozřejmě v různé míře. U některých osob nejsou některé údaje známy a budou v případě jejich zjištění doplněny až následně časem. **Údaje jsou**

výsledkem dlouhodobé dobrovolné badatelské práce členů (správců) IC PČV.

Obr. č. 12. – Výstup záznamů, splňujících kritéria zadaná ve vyhledávacím formuláři.

Pro srovnání se můžeme podívat ještě na rozbor záznamu, který není úplný a chybí mu tedy některé ze sledovaných údajů:

ADAMOVIČ Štěpán střelec 3. stř. pluku. Narozen r. ?, . Dne 7.8.1918 zemřel na tyfus v nemocnici v Čeljabinsku. Pohřben v Čeljabinsku.

Z tohoto záznamu se můžeme dozvědět o vyhledané osobě pouze následující. Vybraný legionář se jmenoval Štěpán Adamovič, měl hodnost střelce (základní, tj. nejnižší vojenská hodnost) a byl příslušníkem 3. střeleckého pluku „Jana Žižky z Trocnova“. Bohužel nevíme, ve které jeho rotě byl zařazen. Dále není známo ani jeho osobní vojenské číslo, pod kterým

byl v čs. vojsku veden. Nevíme zatím ani, kdy a kde se narodil, kde byl příslušen, jaké civilní povolání vykonával a nevíme ani kdy do čs. vojska vstoupil. Víme pouze, že byl jeho příslušníkem. Dále víme jen to, že už jako příslušník čs. vojska dne 7.8.1918 zemřel na následky tyfu (tehdy v Rusku během války bylo mnoho oblastí s epidemiemi tyfu) v nemocnici v Čeljabinsku, kde se léčil. Z historických souvislostí víme, že Čeljabinsk byl jedním z posádkových měst čs. vojska v Rusku a zároveň zde byla nemocnice s českým a spojeneckým personálem. Následně byl v Čeljabinsku Štěpán Adamovič i pohřben. Snad se někdy podaří tento neúplný záznam, stejně jako další podobné ještě neúplné záznamy, doplnit z nově stále získávaných údajů. Ty jsou získávány jak z českých či slovenských pramenů, tak i ze zahraničních, především v tomto případě ruských.

Na těchto dvou případech jsem demonstroval skladbu informací v záznamech jednotlivých osob v databázi IC PČV. Ke vkládání těchto informací ve správné formě slouží IC PČV tzv. Vkládací formulář.

5.2. Vkládací formulář

Pro vkládání nových záznamů podle dříve zmíněné struktury záznamu, případně opravu či doplnění po předchozí verifikaci, slouží vytvořený interní (tj. přístupný pouze členům/správcům IC PČV) **vkládací formulář** (viz obr. č. 13).

Je vidět, že pole jako *Příjmení*, *Jméno*, případně (*národnost/2.jméno*) – pro případ osob jiné než české a slovenské národnosti nebo osob s druhým křestním jménem, *Os. číslo*, *Hodnost*, *Jednotka*, *Útvar*, *Narozen - den*, *měsíc*, *rok* a *místo*, jsou pole jednoznačně vymezená. Nad formulářem je zobrazen závazný vzor, který předepisuje v jakém tvaru se vstupní data mají

do příslušných kolonek zadávat. Pole Údaje je pole volnější, kde má být obsažena jak domovská příslušnost osoby, civilní povolání, tak i datum vstupu do vojska, údaje o smrti a případně místa pohřbu. Často některé tyto údaje nejsou známy, proto jsou pak v této volnější části textu zatím vynechány. Tvar textu v poli Údaje je rovněž vymezen předepsaným vzorem, uvedeným nad vkládacím formulářem, kterého se musí všichni členové týmu při vkládání záznamů držet.

http://www.pamatnik.valka.cz/stranky/zadej.php - Microsoft Internet Explorer

Soubor Úpravy Zobrazit Oblíbené Nástroje Nápověda

Adresa

Poznámky k zadávání údajů: Kolonka "národnost/2. jméno" slouží k určení národnosti u členů jednotky, kteří nebyli národností české - v tom případě zadávejte prosím národnost do závorek (Rus), případně k zadání druhého křestního jména - bez závorek. Do polí "jednotka" a "útvár" zadávejte údaje ve druhém pádu (např. jednotka: "3. roty", útvár: "1. stř. praporek"). Neznámé údaje ponechtejte prázdné. Do kolonky "údaje" vkládejte text v ustáleném tvaru podle vzoru "Příslušen tamtéž" (příp. v Praze/Olomouci...). V civilním životě kosmonaut. V čs. vojsku od 30.2. 1918. Padl 16.6. 1918 u Omska. Pohřben v Omsku."

příjmení:

jméno:

(národnost/2. jméno:)

os. číslo:

hodnost:

jednotka:

útvár:

narozen:

-den:

-měsíc:

-rok:

-místo:

údaje:

Odeslat

Pokud chce upravit již existující záznam, použijte tento vyhledávací formulář. Z nalezených osob vyberte tu pravou kliknutím na jméno (zobrazí se v poli vedle potvrzovací tlačítka) a stiskněte "vybrat". Údaje se načtou do formuláře a je možné je měnit.

příjmení: jméno: Datum narození: Místo narození: Osobní číslo:

Obr. č. 13. – Interní vkládací formulář pro vkládání či další úpravu záznamů databáze, přístupný pouze správcům IC PČV.

Celkově vkládací formulář, který je při podobném vkládání údajů do databází i v různých jiných databázových centrech standardem, velmi usnadňuje práci. Zároveň také zadávání údajů přes tento formulář umožňuje uživatelům následné vyhledávání záznamu vyhledávacím formulářem dle jednotlivých vyplněných polí. Tedy například nejen podle příjmení, jako je

tomu u některých jiných, dříve již zmíněných, zahraničních virtuálních památníků.

5.3. Komunikace jako základ koordinace práce

Zejména z důvodu vzdálenosti bydlišť správců IC PČV mezi sebou (jeden je například i ze Slovenské republiky), a z důvodu potřeby rychlé a efektivní komunikace při práci na památníku, je využíváno ke vzájemné komunikaci několik komunikačních kanálů. Vzhledem k dosavadnímu minimálnímu finančnímu rozpočtu památníku je položen důraz na poměr rychlosti a minimalizace ceny za přenos informací. Telefonické spojení je využíváno v nutných případech. Do budoucna je zvažováno i využití možnosti přenosu hlasu jako dat po internetu - „telefonování přes internet“.

V současné době je zatím kromě emailu využívána řízená off-line diskuse na interním diskusním fóru památníku. To je uzavřeno pouze pro potřeby členů památníku. Zde v tématicky zaměřených sekcích probíhá komunikace k jednotlivým tématům. Při vložení nové zprávy do nějaké části diskuse vždy do emailové schránky všech správců památníku přijde o tomto okamžitě upozornění. Tento způsob komunikace se zatím výborně osvědčil, vzhledem k tomu, že většina správců památníku je zpravidla připojena k internetu minimálně 1x denně. Pro případ potřeby rychlé reakce je potom využita zmiňovaná telefonická komunikace.

Komunikace má určité stanovené zásady a pomáhá k efektivní koordinaci práce na tvorbě a správě stránek IC PČV.

6. Zpětná vazba

6.1. Odkazy na IC PČV

Za své tři roky existence je IC PČV rovněž již odkazováno a citováno v několika dalších databázích, databázových centrech a různých osobních či korporátních prezentacích. Lze v tom jistě spatřovat také určitý odraz úspěšnosti památníku v jeho zaměření a provedení.

Obr. č. 14. – Banner IC PČV.

Samozřejmě mezi tyto servery patří v první řadě již zmiňovaný „domovský“ server Válka.cz, na němž IC PČV hostuje. Ten také při příležitosti zprovoznění IC PČV v roce 2005 zveřejnil informace k jeho činnosti, obsažené v úvodním slovu památníku. Patří mezi hlavní partnery IC PČV spolu s ANLET (Asociace nositelů legionářských tradic)⁴². Na webových stránkách ANLET i stránkách tištěného magazínu asociace Kaleidoskop je rovněž IC PČV odkazováno.

Dále je IC PČV odkazováno například i ze serveru Váleční veteráni Kolínska⁴³, služby Národní knihovny ČR s názvem „Ptejte se knihovny“⁴⁴ a nechybí mimo jiných dalších samozřejmě ani známá internetová encyklopedie Wikipedie. Ze zahraničních serverů je to potom například The Czech legion (USA)⁴⁵ nebo KVH-Tatraci (SR)⁴⁶. Standardně je také IC PČV využíváno pedagogy na různých stupních školství, pracovníky některých složek Ministerstva obrany a příslušníky Armády České

⁴² <http://www.anlet.cz>

⁴³ <http://www.vets.estranky.cz/clanky/odkazy/vojenske-informace>

⁴⁴ <http://www.ptejteseknihovny.cz>

⁴⁵ <http://web.mac.com/czechlegion/iWeb>

⁴⁶ <http://www.tatraci.sk>

republiky. Lze tak předpokládat z reakcí zaslaných elektronickou poštou či osobních konzultací s některými představiteli výše uvedených subjektů. Citováno jako zdroj je IC PČV již i v článcích a publikacích a přechází tím do standardizované role relevantního zdroje informací o historii čs. legií z let 1914-1920. Význam a návštěvnost IC PČV stále roste spolu s jeho známostí mezi uživateli, doplňováním jeho databáze a kontinuálním rozšiřováním dalších jeho služeb.

6.2. Elektronická pošta

Návštěvníky IC PČV je hojně využívána i jeho emailová schránka pamatnikcv@seznam.cz, do které přicházejí jak případné dotazy či žádosti o pomoc (často i ze zahraničí), tak i přímo projevy zpětné vazby. Lze podotknout, že z většiny velmi pozitivní. Tyto ohlasy vesměs velmi kladně hodnotí samotnou existenci IC PČV a také podrobnost jeho údajů. Zmiňované dotazy či žádosti o pomoc se většinou týkají hledání, například z genealogických důvodů, informací o nějakém konkrétním legionáři. Pokud je to možné, vycházejí vždy členové IC PČV těmto žádostem vstříc a poradenská pomoc ze strany památníku je tak maximální možná. Případně, pokud není v možnostech památníku daný údaj zjistit z vlastních zdrojů, snaží se pomoci tazateli nějakým přímým odkazem na kompetentní místo, např. VÚA v případě potřeby získání výpisu přehledu služby daného legionáře.

Přes tuto emailovou schránku probíhá také veškerá komunikace IC PČV navenek. Jak s některými státními úřady, archivy, institucemi a organizacemi, tak i přímo s uživateli a případně s externími

spolupracovníky, které IC PČV také má.⁴⁷ Přicházejí také různé pozvánky či nabídky ke spolupráci, například žádost o poradenství při natáčení historických dokumentů či při vzniku odborných publikací, týkajících se tématu čs. legií.

⁴⁷ Např. specialisté na dobové vojenské výstrojní součásti v případech, kdy je potřeba např. zjistit označení ruských jednotek v letech 1917-1918 na nějakém specifickém úseku fronty apod.

Závěr

Konec 20. století s sebou přinesl spolu s rozvojem informačních technologií i jejich zvýšené využití v rámci trendu uchovávání historického a kulturního dědictví. Zejména v tomto procesu začal být využíván proces digitalizace. Ten umožňuje uchování a mnohdy i záchranu velkého množství historických kulturních památek (zejména tisků, hudebních a vizuálních děl a fyzické podoby obrazů, soch a architektonických památek) a dále i uchovávání obrovského množství různých textů v datové podobě. Zároveň celkově velmi usnadňuje okamžité zpřístupňování jednotlivých částí tohoto dědictví široké veřejnosti. Využití internetu tomuto procesu potom dodává celosvětový rozměr, kdy například není problém pro někoho z České republiky studovat některé historické fondy v zahraničí přes internet.

V rámci celého tohoto procesu ve světě vznikají celé specializované týmy, které jsou složeny z odborníků různých vědních oborů – knihovníků, historiků, odborných informačních pracovníků, programátorů a dalších (již podle specifického zaměření daného projektu – například zpracování materiálů k dějinám lékařství si jistě vyžádá odborníka z oblasti lékařské vědy). Právě společná práce takovýchto týmů přináší skvělé výsledky. V České republice se tento trend spolupráce napříč vědeckým spektrem teprve rozvíjí, neboť stále mezi některými vědními obory panuje určitá řevnivost a nechápání potřeby využití znalostí jiného oboru. Využití dobrých zkušeností takové spolupráce ze zahraničí se u nás implementuje tedy pomaleji, ale nové generace odborníků různých oblastí vědy si již pro potřeby uchovávání historického a kulturního dědictví potřebu spolupráce uvědomují stále více a více (s informačními pracovníky, knihovníky, programátory a dalšími).

V rámci celosvětové organizace UNESCO vznikl v 70. letech 20. století Výbor pro světové dědictví, jehož cílem je ochrana a uchování kulturního a přírodního dědictví. Zřejmě nejdále v tomto procesu pokročily USA (např. Digital history, The National initiative for a networked cultural heritage, Veterans history project a další). Také v rámci Evropské unie vznikala již od konce 20. století celá řada skvělých projektů k uchování kulturního dědictví, jehož součástí je i zmíněná digitalizace (CALIMERA, PULMANWEB, CULTIVATE, EUROMED HERITAGE, TEL-ME-MOR a další). V roce 2005 vyhlásila Evropská komise souborný plán Digitalizace evropského kulturního dědictví. Ve stejném roce na poli digitalizace získala od organizace UNESCO významné ocenění světového významu i Národní knihovna České republiky (prestižní cena Jikji Memory of the World Prize).

Těchto aktivit, spojených s uchováváním historického a kulturního dědictví se vedle dalších specializovaných subjektů v České republice účastní i Ústav informačních studií a knihovnictví z Univerzity Karlovy v Praze.

V rámci zmíněného trendu digitalizace historického a kulturního dědictví jsou mimo jiných oblastí jako jeho součást vnímány i různé památky spojené s vojenskou historií, například již zmíněný projekt Veterans history project, který v USA vznikl pod záštitou kongresu a významných osobností společenského života a funguje v rámci Kongresové knihovny. Takových projektů, provozovaných na internetu, je mnoho. Na tento trend navazuje svým posláním a podstatou i informační centrum Památník Čestná vzpomínka (IC PČV).

Ve své práci jsem přiblížil vznik a vývoj IC PČV v návaznosti na současné trendy uchovávání historického a kulturního dědictví a dále na kontinuitu historie a tradice naší státnosti na bývalé Československo, s jehož

vznikem je neoddělitelně spojena klíčová role československých legií. Jejich historie je předmětem náplně IC PČV. V dnešní době, kdy stoupá výrazně potřeba společnosti po relevantních, rychle a snadno dosažitelných a bezplatných informacích z různých oblastí vědy, jsou služby IC PČV využívány stále více.

Bez bojů a obětí československých legií by vznik Československa v roce 1918 nebyl možný, což vedle dalších významných osobností tehdejší společnosti potvrzoval také první československý prezident T. G. Masaryk, jehož státnické a morální hodnoty jsou uznávány dodnes.

Spojení historie a tradic čs. legií s hodnotami svobody, demokracie a národní hrdosti vnímaly v minulosti i totalitní režimy, které se v naší zemi v následných letech objevily – během 2. světové války nacistický (1939-1945) a po roce 1948 i komunistický (1948-1989). Oba tyto režimy spatřovaly v legionářích a připomínání historie čs. legií pro ně nebezpečné symboly boje za svobodu a demokracii. Tudíž symboly, které nemohly potřebovat a proto se snažily plánovitě o potlačení povědomí o této části naší historie ve společnosti a následnou likvidaci těchto tradic. Zejména komunistickému totalitnímu režimu se tento proces za 40 let jeho vlády podařilo takřka naplnit.

Právě od těchto myšlenek se odrážel vznik IC PČV. Jeho vývojem, od prvních návrhů až po celkovou realizaci, včetně srovnání se zahraničními virtuálními památníky, se zabývá tato práce. Přestože IC PČV není podporován finančně ze státních fondů, jako tomu je u mnoha jiných virtuálních památníků v zahraničí, a je produktem dobrovolné neziskové činnosti, dokáže v rámci svých služeb se těmito zahraničním virtuálními památníky v mnohém vyrovnat.

Potřeba ve společnosti po těchto informacích, zejména po jejich rychlém, snadném a bezplatném získání stále roste. S rostoucí měrou tyto potřeby IC PČV naplňuje. Je to součástí jeho činnosti. Lze jen doufat, že touto svou činností pomůže většímu šíření hodnot a tradic čs. legií i v dnešní společnosti. Pojmy jako svoboda, demokracie, národní hrdost jsou aktuální stále.

Vznik této práce byl umožněn zejména skutečností, že Ústav informačních studií a knihovnictví je zapojen v rámci několika projektů rovněž i do procesu uchovávání historického a kulturního dědictví. Využil jsem při jejím zpracování znalostí, získaných ze studia na ústavu, spojených se znalostmi tématu historie čs. legií a struktury vzniku a vývoje IC PČV, na němž jsem se podílel. Výsledkem tohoto spojení je tato práce, která si klade za cíl seznámit nejen s posláním, strukturou a vývojem samotného IC PČV, ale obecně i trendem virtuálních památníků ve světě.

Znalost historie je důležitá pro chápání přítomnosti a případnou možnost odhadu budoucnosti. Už Cicero kdysi řekl, že kdo nezná svoji minulost, je odsouzen ji prožít znovu. Proto se dnes s rozvojem možností internetu, využíváním procesu digitalizace a existencí informačních center nebyvale zvyšuje možnost přístupu společnosti k potřebným informacím z oblasti historie. Tím je podpořen nejen velkou měrou proces uchovávání historického a kulturního dědictví, ale i okamžité zpřístupňování výsledků tohoto procesu společnosti. Součástí tohoto trendu je svou částí i IC PČV.

Seznam použité literatury:

American Battle Monuments Commission. *American Battle Monuments Commission* [online]. ? [cit. 2007-05-01]. Dostupný z WWW: <<http://www.abmc.gov>>.

Asociace nositelů legionářských tradic. *ANLeT* [online]. [2006] [cit. 2007-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.anlet.cz>>.

BARTOŠEK, Miroslav. Digitální knihovny. In Ústav informačních studií a knihovnictví. *Informační studia a knihovnictví v elektronických textech I.* [s.l.] : Univerzita Karlova, Filozofická fakulta, 2001. s. 40.

BEAGRIE, Neil. *National Digital Preservation Initiatives : An Overview of Developments in Australia, France, the Netherlands, and the United Kingdom and of Related International Activity.* Washington : Council on Library and Information Resources Washington, D. C. and Library of Congress, 2003. 51 s. Dostupný z WWW: <<http://www.clir.org>>. ISBN 1-932326-00-6.

BOHÁČ, Jaroslav. *Kronika československé legie ve Francii : Kniha první, Rota Nazdar 1914-1916.* Praha : Naše záloha, 1938. 580 s.

BRATKOVÁ, Eva. *Univerzální dokumentografické systémy v USA.* Praha : Ústav informačních studií a knihovnictví FF UK, 2004. 22 s. Oborová práce.

CAUNT, John. *Time management : jak hospodařit s časem.* Odpovědný redaktor Ondřej Jirásek; Překlad Vilém Jungmann. 1. vyd. Praha : Computer Press, 2001. 125 s. ISBN 80-7226-441-9.

Commonwealth War Graves Commission. *CGWC* [online]. 2000? [cit. 2007-03-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.cwgc.org>>.

ČERKASOV-GEORGIEVSKIJ, Vladimir. *Voždi bjelych armij.* Smolensk : Rusič, 2000. 508 s. Mir v Vojnach. ISBN 5-8138-0131-6.

Československý denník. roč. 1917-1920. Orgán Československé Národní Rady a správy Svazu československých spolků na Rusi. Ročník 1918.

Československá legie ve Francii 1914-1918 : První sborník francouzských legionářů k desátému výročí samostatnosti Českoslov. republiky. Preininger Ladislav. Praha : Kruh francouzských legionářů, 1928. 325 s.

Českoslovenští legionáři rodáci a občané okresu Havlíčkův Brod. Autoři textu: Miloš Tajovský, Ladislav Macek, Helena Pospíchalová, Zina Zborovská, Stanislav Bárta, Andrea Krpálková, Jana Skořepová. 1. vyd. Havlíčkův Brod : Okresní úřad - Státní okresní archiv Havlíčkův Brod a Okresní vlastivědné muzeum Havlíčkův Brod, 2000. 113 s.

FREIMANOVÁ, Milena. *Přísaha : Deníky francouzského legionáře Ladislava Preiningera 1913-1940*. Redakce Eva Lorencová; překlad Růžena Semrádová; grafická úprava a obálka Aleš Svoboda. 1. vyd. Praha : Votobia Praha, 2001. 377 s. ISBN 80-7220-115-8.

FRYŠČOK, Miloslav Alexej. *Vojenské hroby a památníky města Brna*. 1. vyd. Brno : Šimon Ryšavý, 2000. 83 s. ISBN 80-86137-39-2.

Euromed. *Euromed HERITAGE* [online]. 2007 , 26 Jun 2007 [cit. 2007-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.euromedheritage.net>>.

Graždanskaja vojna v Rossii : Borba za Povolžje . Sostavlenije A. Smirnova. 1. izdanie. Moskva : ACT, 2005. 444 s. Voенno-Istoričeskaja biblioteka. ISBN 5-17-024964-0.

HINDLE, Tim. *Jak si plánovat čas*. Odpovědný redaktor Jan Heller; Přeložila Lenka Svobodová. 1. vyd. [s.l.] : Slovart, 2002. 71 s. Základy pro manažery. Z anglického originálu *Manage your time* (Dorling Kindersley, London 1998). ISBN 80-7209-400-9.

IVLEV, I. I.. *Soldat.ru* [online]. 09.05.2000 [cit. 2007-04-26]. Dostupný z WWW: <<http://www.soldat.ru>>.

JÍŠA, Zdeněk, KRZÁK, Rudolf. *Českoslovenští legionáři rodáci a občané okresu Písek*. 1. vyd. Písek : Prácheňské muzeum v Písku ve spolupráci s Československou obcí legionářskou v Praze a obcí Bernartice na Písecku, 1999. 87 s. Historická edice Prácheňského muzea v Písku.

Kaleidoskop : Journal legionářských tradic. Asociace nositelů legionářských tradic. 2006, roč. 2006, č. 1. Praha : ANLeT, 2006. 4x ročně. ISSN 1802-1409.

KIRCHNER, Jan. *Bratří Kirchnerové : vzpomínky a zápisky z roty Nazdar ve Francii r. 1914-1918*. K tisku upravil Dr. Jos. Kudela. 1. vyd. Brno : Moravský legionář, 1931. 88 s.

KOŽELUH, Josef, et al. *Památce československých legionářů okresu Plzeň - Jih*. Eva Pančíková, Věra Šimáková, Eva Zíková. Blovice : Okresní muzeum Plzeň - jih, 1999. 61 s.

KUTHAN, Pavel J. Arras 1915. *Válka.cz* [online]. 2003 [cit. 2007-07-11]. Dostupný z WWW: <http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_10372.html>.

KUTHAN, Pavel J. Bachmač 1918. *Kaleidoskop : Journal legionářských tradic*. 2007, roč. 2006, č. 2, s. 12-16. ISSN 1802-1409.

KUTHAN, Pavel J. Čeljabinský incident 1918. *Kaleidoskop : Journal legionářských tradic*. 2007, roč. 2007, č. 1, s. 21-24. ISSN 1802-1409.

KUTHAN, Pavel J. *Česká družina (1914-1920)*. 1. vyd. Hradec Králové : Vlastním nákladem, 2002. 85 s.

KUTHAN, Pavel J. Doss Alto 1918. *Válka.cz* [online]. 2003 [cit. 2007-07-11]. Dostupný z WWW: <http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_1217.html>.

KUTHAN, Pavel J. *I. světová válka v české literatuře : Brigádní generál Rudolf Medek*. [s.l.], 2005. 72 s. Bakalářská práce. Univerzita Hradec Králové, Pedagogická fakulta. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Nella Mlsová.

KUTHAN, Pavel J. Kyjev 1918. *Kaleidoskop : Journal legionářských tradic*. 2006, roč. 2006, č. 1, s. 12-15. ISSN 1802-1409.

KUTHAN, Pavel J. Zborov 1917. *Journal : zpravodaj Československé obce legionářské*. 2005, roč. 2005, č. 2, s. 8-9.

KUTHAN, Pavel J. Od Čeljabinsku k válce. *Kaleidoskop : Journal legionářských tradic*. 2007, roč. 07, č. 2, s. 18-20. ISSN 1802-1409.

KUTHAN, Pavel J. Sedmidenní válka s Polskem (1919). *Válka.cz* [online]. 2004 [cit. 2007-07-11]. Dostupný z WWW: <http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_10544.html>.

KUTHAN, Pavel J. Tarnopolský ústup 1917. *Journal : magazín legionářských tradic*. 2006, roč. 2006, č. 1, s. 40-42.

KUTHAN, Pavel J. Vouziers a Terron 1918. *Válka.cz* [online]. 2004 [cit. 2007-07-11]. Dostupný z WWW: <http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_10509.html>.

KUTHAN, Pavel J. *V těžkých dobách...* 1. vyd. Ve vydání: [s.n.], 2005. 90 s. Dostupný z WWW: <http://www.valka.cz/newdesign/v900/clanek_11033.html>.

MANŽUCH, Zinaida, HUVILA, Isto, APARAC-JELUSIC, Tatjana. Digitization of Cultural Heritage. In KAJBERG, Leif, LØRRING, Leif. *European Curriculum Reflections on Library and Information Science*. Copenhagen : The Royal School of Library and Information Science, 2005. s. 37-64. Dostupný z WWW: <<http://biblis.db.dk/Archimages/423.12.05.PDF>>. ISBN 87-7415-292-0.

MEDEK, Rudolf. *Zborov*. Praha : Československá obec legionářská, 1996. 11 s.

MEDEK, Rudolf, et al. *Za svobodu, 1. díl : Obrázková kronika československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920*. Vaněk Otakar; hlavní spolupracovník Holeček Vojta. Praha : Památník odboje, 1923. 841 s.

MEDEK, Rudolf, et al. *Za svobodu, II. díl : Obrázková kronika československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920*. Vaněk Otakar; Holeček Vojta. Praha : Památník odboje, 1924. 896 s.

MEDEK, Rudolf, et al. *Za svobodu, III. díl : Obrázková kronika československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920*. Vaněk Otakar; Holeček Vojta. Praha : Památník odboje, 1926. 891 s.

MEDEK, Rudolf, et al. *Za svobodu, IV. díl : Obrázková kronika československého revolučního hnutí na Rusi 1914-1920*. Vaněk Otakar; Holeček Vojta. Praha : Památník odboje, 1929. 900 s.

MEDEK, Rudolf. *Ohnivý drak*. 9. vyd. Praha : Nakladatel Jos. R. Vilímek, 1929. 303 s.

MEDEK, Rudolf. *Veliké dni*. 7. vyd. Praha : Nakladatel Jos. R. Vilímek, 1929. 464 s.

MEDEK, Rudolf. *Ostrov v bouři*. 8. vyd. Praha : Nakladatel Jos. R. Vilímek, 1929. 596 s.

MEDEK, Rudolf. *Mohutný sen*. 6. vyd. Praha : Nakladatel Jos. R. Vilímek, 1929. 552 s.

MEDEK, Rudolf. *Anabase*. 9. vyd. Praha : Nakladatel Jos. R. Vilímek, 1929. 588 s.

Minerva project. *Minerva EC : Digitising Content Together* [online]. last revision 2007-06-26 [cit. 2007-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://www.minervaeurope.org>>.

Ministerstvo kultury. *Ministerstvo kultury České republiky* [online]. c2006 [cit. 2007-07-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.mkcr.cz>>.

Ministerstvo obrany. *Ministerstvo obrany České republiky* [online]. c2004 [cit. 2007-07-04]. Dostupný z WWW: <<http://www.army.cz>>.

Národní knihovna ČR. *Ptejte se knihovny* [online]. 2005 , 2.9.2005 [cit. 2007-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://www.ptejteseknihovny.cz>>.

Národní muzeum. *Národní památník na Vítkově* [online]. 2007 [cit. 2007-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://pamatnik.nm.cz>>.

OLIVOVÁ, Věra. *Dějiny první republiky*. 1. vyd. Praha : Karolinum, 2000. 355 s. ISBN 80-7184-791-7.

Oorlogsgravenstichting. *Oorlogsgravenstichting* [online]. ? [cit. 2007-04-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.ogs.nl>>.

Památník Čestná vzpomínka. *Památník čs. legií Čestná vzpomínka* [online]. 2005 [cit. 2007-02-14]. Text v češtině, angličtině, francouzštině, ruštině a němčině. Dostupný z WWW: <<http://www.pamatnik.valka.cz>>.

P. E. S. Consulting, s. r. o.. *Počítadlo.cz* [online]. c2002-2007 [cit. 2007-07-30]. Dostupný z WWW: <<http://www.pocitadlo.cz>>.

PICHLÍK, Karel, KLÍPA, Bohumil, ZABLOUDILOVÁ, Jitka. *Českoslovenští legionáři (1914-1920)*. Pflimpflová Alexandra. 1. vyd. Praha : Mladá fronta, 1996. 282 s. Archiv; sv. 74.

PLESKÝ, Methoděj. *Dějiny 4. střeleckého pluku Prokopa Velikého 1917-1920*. 1. vyd. Turnov : Nákladem autora, 1927. 388 s.

POSPÍŠILOVÁ, Jaroslava. *Českoslovenští legionáři z okresu Hradec Králové : 1914-1920*. Grafická úprava: Zdeněk Bláha. Hradec Králové : Muzeum východních Čech Hradec Králové, 2000. 134 s. ISBN 80-85031-31-0.

Post Bellum. *Post Bellum : Hlasy hrdinů* [online]. 2001 [cit. 2007-07-20]. Dostupný z WWW: <<http://www.postbellum.cz>>.

Project management. *Wikipedia : The Free Encyclopedia* [online]. 2007 [cit. 2007-07-07]. Dostupný z WWW: <http://en.wikipedia.org/wiki/Project_management>.

SAK, Robert. *Anabáze : Drama československých legionářů v Rusku (1914-1920)*. Odpovědná redaktorka Michaela Nondková, technický redaktor Jan Boukal. 1. vyd. Jinočany : H&H, 1996. 174 s., 32 stran fotografií. ISBN 80-85787-86-5.

Sbírka zákonů a nařízení státu československého : Ročník 1919. Roč. 1919. Praha : Státní tiskárna, 1919. Čís. 462. Zákon ze dne 24. července 1919 o propůjčování míst legionářům, s. 647-648.

Sborník Západočeského muzea v Plzni. Tomáš Bernhardt. 1. vyd. Plzeň : Západočeské muzeum v Plzni, 1998. 22 s. Historie. Supplementum. ISBN 80-85125-97-6.

SMITH, Abby. *Strategies for Building Digitized Collections* : Council on Library and Information Resources, 2001. Dostupný z WWW: <<http://www.clir.org/pubs/reports/pub101/contents.html>>.

Soldat.ru, Общественного объединения Республики Татарстан „Отечество“ (Общественного объединения Республики Татарстан "Отечество"). Книга Памяти (*Книга Памяти*) [online]. ? [cit. 2007-04-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.ipc.antat.ru/Ref/all.asp>>.

SVOBODA, Gustav. *Československé válečné hroby v zahraničí*. Redakce Václav Straka; překlad Jan Sammer; počítačové zpracování podkladů Jaroslav Lubas. 1. vyd. Praha : Československá obec legionářská, 1996. 53 s.

ŠULÁKOVÁ, Ludislava, KORDIOVSKÝ, Emil. *Legionáři okresu Břeclav*. Reprodukce fotografií Václav Hortvík, Sazba a grafické zpracování Zdeněk Bína. 1. vyd. Mikulov : Pro Státní okresní archiv Břeclav se sídlem v Mikulově vydalo nakladatelství FPO Znojmo, 2002. 96 s. Knížnice Jižní Moravy; sv. 30. ISBN 80-902863-9-9.

TATTERSALL, Glen. Supporting Interactive Development Through Requirements Management. *IMB* [online]. 2002 [cit. 2007-07-07]. Dostupný z WWW: <<http://www-128.ibm.com/developerworks/rational/library/2830.html>>.

The Czech Legion Project. *The Czech Legion* [online]. [2006] [cit. 2007-02-14]. Dostupný z WWW: <<http://web.mac.com/czechlegion/iWeb>>.

The European library. *TEL-ME-MOR : Modular Extensions for Mediating Online Resources* [online]. 2006? [cit. 2007-07-08]. Dostupný z WWW: <<http://libraries.theeuropeanlibrary.org/cooperation/archive/telmemor>>.

The Library of Congress. *Veterans history project* [online]. 2000 , May 24, 2007 [cit. 2007-07-19]. Text v angličtině. Dostupný z WWW: <<http://www.loc.gov/vets/>>.

UNESCO. *UNESCO World Heritage Centre* [online]. 1992-2007 , updated 04 Jul 2007 [cit. 2007-07-04]. Dostupný z WWW: <<http://whc.unesco.org>>.

Valka.cz. *Valka.cz* [online]. [2002] [cit. 2007-02-14]. Dostupný z WWW: <www.valka.cz>.

VEJNAR, Jindřich. *Úderný prapor : Kronika Prvního úderného praporu sibiřských legií*. 1. vyd. Domažlice? : Nákladem Hraničářského praporu č. 6 "Sibiřských úderníků", 1930. 283 s.

Virtual world. *Vojenský historický ústav Praha* [online]. c2006 [cit. 2007-07-11]. Dostupný z WWW: <<http://www.vhu.cz/cs>>.

VLACH, Robert. Podnikatelský záměr. *Na volné noze* [online]. 2006 [cit. 2007-07-08]. Dostupný z WWW: <<http://navolnenoze.cz/zpravy/podnikatelsky-zamer>>.

Vojenský ústřední archiv Praha. *Databáze legionářů a padlých ve 2. SV* [online]. [2006] [cit. 2007-02-28]. Dostupný z WWW: <<http://www.vuapraha.army.cz>>.

Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge e. V.. *Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge* [online]. ? [cit. 2007-04-29]. Dostupný z WWW: <<http://www.volksbund.de>>.

VOŘECH, Jan, MORKES, David. *1001 Tipů a triků pro internet : 3. aktualizované vydání*. Odpovědný redaktor Jiří Procházka. Praha : Computer Press, 2002. 389 s. ISBN 80-7226-320-X.

WHITTY, Stephen Jonathan. A Memetic Paradigm of Project Management. *International Journal of Project Management*. 2005, ?, s. 13. Dostupný z WWW: <http://espace.library.uq.edu.au/eserv.php?pid=UQ:8801&dsID=sjw_ijpm_05.pdf>.

WIEST, Andy. *Obrazové dějiny První světové války*. Kapitulu "První světová válka a České země" napsal David Pazdera. Martin : Euromedia Group k. s., 2003. 264 s. Universum; sv. 2305. ISBN 80-242-1074-6.

Zborov 1917-1937 : Památník k dvacátému výročí bitvy u Zborova 2. července 1917. Josef Kopta, František Langer, Rudolf Medek; Obrazová část a úprava: Viktor Nikodém, Bohumil Přikryl. 1. vyd. Praha : Čin tiskové

a nakladatelské družstvo československých legionářů v Praze a Orbis
tiskařská nakladatelská a novinářská společnost akciová v Praze, 1937. 142
s.

Přílohy

Příloha 1. - Základní informace o historii čs. legií 1914-1920

Začátek historie čs. legií je samozřejmě spojen bezprostředně přímo s vypuknutím 1. světové války. Lze jen připomenout, že české země i Slovensko byly tehdy součástí Habsburské monarchie, tj. Rakousko-Uherska (již od podzimu 1526, při nástupu rodu Habsburků na český trůn po Jagelloncích). Pro Čechy to bylo v době, kdy většina národa pociťovala, že v Habsburské monarchii je privilegována především německá část obyvatelstva a propagováno německví jako takové. Po tzv. dualistickém vyrovnání se toto upřednostňování počalo týkat i maďarské části obyvatelstva říše. To mělo zase za následek především dopad na národnostní rozpory s nemaďarským obyvatelstvem Uher, především Slováky, kde však na rozdíl od českých zemí bylo národní sebeuvědomění cítěno víceméně spíše mezi inteligencí. Monarchie svým politickým přístupem k různým oblastem života a potřeb společnosti byla přitom konzervativní.

České národní snahy, tehdy směřující spíše ke zrovnoprávnění českého národa a kultury v rámci monarchie s německým protějškem, byly tlumeny často již v počátcích. Národní projevy často i různou formou perzekuovány (např. národní poutě, sokolské slavnosti, české národní svátky atd. byly často zakazovány nebo na nich byla účast a projevy sledovány a znesnadňována jejich organizace). Úřední řečí v Rakousko-Uhersku na vyšších stupních správy a společenského života byla němčina, v případě Uher maďarština. Česká inteligence tehdy přestala postupně věřit v možnost politické reformovatelnosti Rakousko-Uherska. Počala se čím dále více uchýlovat k myšlence samostatného českého státu v jeho historických hranicích z doby před jeho začleněním do Habsburské říše.

Z toho důvodu byla také zároveň některými významnými osobnostmi českého politického života hledána i možnost pomoci u tehdejšího carského Ruska. To bylo v tehdejší době v rámci ideálů slovanské vzájemnosti idealisticky vnímáno jako „ochránce malých slovanských národů“. Proběhlo tak ještě před válkou dokonce i několik jednání zástupců české inteligence (např. Dr. Kramář, Dr. Scheiner a další) se zástupci ruské vlády o možné pomoci Ruska v národních českých zájmech. Nakonec však bez valného výsledku a odezvy z ruské strany.

Vypuknutí 1. světové války byl pro Evropu okamžik, kdy většina společnosti ani netušila, jak dlouhý a ničivý konflikt ji čeká. Obecně se očekávalo, že maximálně během pár měsíců bude dobojováno. Tehdy společnost nevěřila, že nadcházející válka bude stát více obětí a materiálních ztrát, než kterákoliv jiná předchozí. Dnes, v dojmu z následné 2. světové války si už většina současné společnosti moc nepřipouští, že by 1. světová válka byla tak strašná. Jenže ona strašná byla.

Tehdy žily statisíce Čechů a Slováků v zahraničí, přičemž se často jednalo o národně uvědomělé jedince. Ti odešli ze své rodné země do zahraničí, ať již z důvodů sociálních, politických či náboženských. Proto také není divu, že hned na počátku války usilovali tito o možnost boje po boku spojenců tzv. Dohody proti Rakousko-Uhersku a Německu, za svobodu „zemí koruny české“ a Slovenska.

Zapojení českých a slovenských dobrovolníků ve válce na straně spojenců Dohody v letech 1914-1920 (tj. v 1. světové válce 1914-1918 a některých poválečných bojích v letech 1918-1920, např. občanská válka v Rusku nebo válka s Maďarskem či týdenní boje s Polskem) jsem se ve stručnosti pokusil shrnout. Rozdělil jsem tyto informace pro základní

přehled k tématu, kterým se IC PČV zabývá, do několika základních následujících částí.

P1.1. RUSKO

Prakticky ihned v srpnu 1914, na počátku války, vznikla v Kyjevě v rámci ruské armády česká jednotka - tzv. Česká družina. Ta byla tvořena prvními 720 českými dobrovolníky. Byli mezi nimi již i první čeští důstojníci (původně bývalí záložní důstojníci rakouské armády, kteří se rozhodli stejně jako ostatní neuposlechnout povolávací rozkaz z Rakousko-Uherska a naopak vstoupili do armády ruské). Většinou šlo o Čechy, žijící před válkou v Rusku.

Jen pro úplnost ještě uvádím, že zhruba v té samé době také vznikla ve Francii z pařížských Čechů, vesměs členů organizace „Sokol“ a „Rovnost“, i česká rota v rámci francouzské Cizinecké legie – tzv. Rota Nazdar. Byly to tedy na počátku 1. sv. války dvě jednotky, složené z českých dobrovolníků – Rota Nazdar ve Francii a Česká družina v Rusku.

Česká družina byla po počátečních úvahách v souvislosti s jejím využitím nasazena nakonec na frontě po částech k obtížné a ceněné průzkumné činnosti. Měla k tomu logické předpoklady, zejména pro její znalost systému rakouské armády, znalosti jazyků monarchie atd.

Tato jednotka se v průzkumech a bojích, ze kterých se tehdy často stávaly pomalu legendy kolující v ruských jednotkách, velmi osvědčila. Vydobyla si množství úspěchů. Postupně se tak Česká družina rozrostla po povolení jejího rozšíření a přílivu dalších českých a slovenských dobrovolníků dále na jednotku o dvou praporech (tj. kolem 1500 mužů). Mezi příchozími dobrovolníky již bylo i množství zajatců, tj. Čechů a

Slováků, zajatých jako vojáků Rakousko-Uherska, do jehož armády byli doma povinně mobilizováni. Tito zajatci se v zajateckých táborech, když se dozvěděli o vznikajícím československém vojsku, hromadně ve velkém množství do něho hlásili.

V únoru 1916 byla potom pro své mimořádné úspěchy a zásluhy přetvořena Česká družina nakonec na standardní vojenskou jednotku o síle pluku – Československý střelecký pluk. Ruské velení si od toho slibovalo vytvoření dalších podobných úspěšných československých jednotek v rámci vyššího vojenského svazku. Byl přitom také povolován ruským velením stále více nábor mezi Čechy a Slováky z řad zajatých rakousko-uherských vojáků v zajateckých táborech, kterých se do čs. vojska odtud hlásily tisíce. Brzy byl zmíněný pluk přejmenován na 1. československý střelecký pluk, protože následně vznikl už i 2. československý střelecký pluk. Na jaře 1917 potom vytvořením základu 3. československého střeleckého pluku vznikla Československá střelecká brigáda, v rámci níž byly tyto zmíněné pluky sloučeny.

Brigáda se následně brzy vyznamenala ve známém boji u ukrajinského města Zborov dne 2. 7. 1917. Tehdy dosáhla při svém útoku na pozice rakousko-uherských jednotek velkého úspěchu, kterého však dále ruská armáda nedokázala využít. Ruská armáda se tehdy nacházela již ve stádiu propukajícího rozkladu, který odrážel tehdejší vnitřní problémy Ruska. Nejednalo se již o carské Rusko, protože počátkem roku 1917 byl revolucí svržen car a nastolena demokratická republika, v čele s Prozatímní vládou. Sílil však tehdy i politický vliv Leninových bolševiků, kteří se připravovali k další revoluci, která jim měla umožnit uchvátit vládu ve zmatcích se zmítající a válkou unavené zemi.

Po úspěchu u Zborova tak následně přišly při zhroucení ruské fronty pro Československou střeleckou brigádu těžké ústupové boje s německými jednotkami při tzv. Tarnopolského ústupu na podzim 1917 směrem na východ. Ty potom pokračovaly bojem při ústupu z Kyjeva a přechodu přes Dněpr. Následné krycí boje u Bachmače v březnu 1918 při stahování tehdy již nově vzniklého Československého armádního sboru (vzniklého z Čs. střelecké brigády založením nových pluků z nově se hlásících dobrovolníků) z území Ukrajiny, zachránily sbor před obklíčením a zničením německou armádou poté, co zůstal prakticky zcela opuštěn.

Mezitím v listopadu 1917 proběhla v Rusku bolševická revoluce, byla svržena demokratická Prozatímní vláda a vlády se ujal Lenin. Jeho nová vláda uzavřela v Brest-Litevsku rychle s Německem potupný mír za cenu závazků ve formě vysokých válečných reparací. Východní fronta 1. světové války tak přestala existovat. Čechoslováci chtěli však pokračovat v boji proti Německu a Rakousko-Uhersku, proto bylo rozhodnuto vedením Československé národní rady o jejich přesunu na západní frontu lodními transporty z přístavu Vladivostok.

Avšak tehdy po úspěšném stažení Československého armádního sboru (který měl již tou dobou vlastní československé velení) z Ukrajiny k zamýšlené cestě přes celé Rusko do Vladivostoku a odtud lodními transporty na francouzské bojiště k pokračování boje proti Německu a Rakousko-Uhersku došlo ke zdržování v přesunu sovětskou vládou. Po řadě provokací sovětské správy v jednotlivých místech, květnovém tzv. Čeljabinském incidentu a několika zákeřných případech takřka neozbrojených československých vlaků (po jejich předchozím odzbrojení) sovětskými jednotkami, došlo k otevřenému nepřátelství. Čs. armádní sbor, který se tehdy horečně znovu vyzbrojoval, znamenal tehdy pro sovětskou vládu protivníka nebezpečného ani ne tolik svou velikostí, ale především

vysokou úroveň bojové připravenosti a morálky. Nakonec do roku 1919 dosáhl sbor během bojů síly 12 střeleckých pluků, 2 jezdeckých, několika dělostřeleckých formací, úderného praporu a množství podpůrných jednotek. To představovalo sílu tří divizí, s asi 70.000 muži. Po zahájení nepřátelství mezi sovětskou vládou a Čechoslováky na jaře 1918 tak přišla slavná sibiřská anabáze čs. legionářů.

Československým legionářům po překážkách kladených sovětskou vládou nezbývalo nic jiného, než si cestu přes celé Rusko až do Vladivostoku po železnici vybojovat. Znamenalo to takřka každodenní těžké boje s mnohonásobnou přesilou lépe vyzbrojeného nepřítele. Do té doby nevídaný čin. V mnoha těžkých bojích (Samara, Lipjagy, Kazaň, Jekatěrinburg, Troick, Bajkal, Buzuluk, Tajšet a další slavné bitvy) během této slavné anabáze, v bojích s několikanásobnou sovětskou přesilou, dokázali nakonec Čechoslováci dosáhnout Vladivostoku. A to i po několikaměsíčním následném zdržení k podpoře možnosti vzniku demokratické ruské vlády opět nad celým Ruskem – tím je míněna podpora sibiřské vlády a dalších protibolševických povstání ve východním a jižním Rusku. Představiteli tzv. „Bílých“⁴⁸ byl o tuto pomoc Čs. armádní sbor požádán. Čechoslováci v těchto těžkých bojích ovládli takřka celou transsibiřskou magistrálu. Pro přirovnání a pochopení rozsahu celé této události lze uvést, že se jedná o území takřka velikosti Evropy. Boje Československého armádního sboru na Sibíři sledovaly tehdy často světové mocnosti s napětím a aktuality o jeho těžkých bojích plnily často přední stránky světového tisku. Zejména v USA, Japonsku, Francii a Anglii.

Během bojů na podzim roku 1918 se čs. legionáři také dozvěděli zprávu, že 28. 10. 1918 již vzniklo Československo. To byl hlavní cíl jejich boje. Avšak teprve během roku 1920, po ukončení těžkých a vleklých bojů

⁴⁸ Leninovi bolševici byli nazýváni Rudými.

se sovětskou vládou, se mohli lodními transporty z Vladivostoku začít vracet cestou kolem světa do Československa. Doma zažili bouřlivé uvítání spolu s legionáři z Itálie a Francie, kteří se vrátili domů již před nimi.

P1.2. FRANCIE

Ve Francii, především z pařížských Sokolů, vznikla rovněž hned na počátku 1. sv. války, v srpnu 1914, česká jednotka. Vznikla v rámci francouzské Cizinecké legie a podle sokolského pozdravu, užívaného českými dobrovolníky, byla nazvána Rota Nazdar. V květnu 1915 byla tato jednotka potom nasazena do těžkého boje u Arrasu v severní Francii, kde útočila v prvním sledu útoku. V heroickém boji však přestala během pár hodin existovat, protože většina jejích příslušníků buď padla nebo byla těžce zraněna. Zbylí příslušníci Roty Nazdar s pověstí statečných vojáků potom bojovali v rámci Cizinecké legie v dalších bojích, nejdříve jako zbylá česká četa, potom již jen jako družstvo a následně jen jednotlivci. Další jednotlivci pak bojovali i u jiných pluků francouzské Cizinecké legie.

V únoru 1916 se podařilo představitelům československého zahraničního odboje T. G. Masarykovi a M. R. Štefánikovi dosáhnout u francouzské vlády možnosti vzniku československého vojska ve Francii. Oficiální souhlas byl však získán až později - v prosinci 1917. Do jara 1918 bylo z českých a slovenských zajatců a části z Ruska převezených legionářů⁴⁹, včetně dosud žijících příslušníků bývalé Roty Nazdar, sestaveno československé vojsko ve Francii.

Jednalo se o Československou brigádu, která měla nejprve sílu dvou pluků, později čtyř. Tato brigáda se proslavila potom na podzim 1918 v

⁴⁹ Podařilo se během roku 1918 z Ruska lodní cestou přepravit dva transporty čs. legionářů, na základě diplomatických dohod T. G. Masaryka.

těžkých bojích s německou armádou u Vouziers a Terronu na východě Francie.

Po vzniku Československa, 28. 10. 1918, byla postupně brigáda na základě dohod mezi francouzskou vládou a Československou národní radou stažena z fronty a připravována k přesunu domů. Do konce roku 1918 se Československá brigáda z Francie vlakovými transporty vrátila do Československa, kde byla okamžitě nasazena do bojů s Maďarskem o slovenskou jižní hranici. Jednalo se o dodnes stále většinou ještě málo známou československo-maďarskou válku v letech 1918-1919. Části se účastnily i týdenní války s Polskem o Těšínsko v lednu 1919.

P1.3. ITÁLIE

V Itálii z množství válečných zajatců české a slovenské národnosti (z rakousko-uherské armády) vznikalo nakonec československé vojsko až na jaře 1918. Již předtím ale malé oddíly československých průzkumníků bojovaly koncem roku 1917 v řadách italské armády v bojích na Piavě. Zde se některými svými činy proslavily. Na jaře 1918 konečně vznikl Československý armádní sbor o dvou divizích. Ten představoval celkem sílu 6 pěších pluků a 2 dělostřeleckých. Části sboru se účastnily následně bojů s rakousko-uherskou armádou na Piavě a potom těžkých bojů v obtížném horském terénu na Altissimu. Zde prodělaly jeho části mimo jiných i známý boj o Dos's Alto v září 1918.

Po vzniku Československa byly postupně jednotky sboru staženy z fronty a následně vlakovými transporty odeslány do vlasti. Zde se od prosince 1918 čs. legionáři z Itálie okamžitě účastnili již zmíněných bojů s Maďarskem o Slovensko, které trvaly až do léta 1919. Část se jich účastnila i týdenních bojů s Polskem o Těšínsko v lednu 1919.

P1.4. SRBSKO a další spojenecké armády

Mimo uvedeného výčtu v předchozích částech bojovaly i další tisíce československých dobrovolníků v řadách ostatních spojeneckých armád. Avšak jen jako jednotlivci či skupinky. Nešlo již o ucelené samostatné oficiálně uznané československé jednotky. I těmto dobrovolníkům však byl v Československu po válce přiznán charakter legionáře. Zejména v Srbsku se čs. legionáři proslavili v řadách srbského vojska, kde jich do roku 1916 sloužilo asi 1.100, z toho asi 100 důstojníků. Prodělali zde několik těžkých bojů srbské armády s jednotkami Rakousko-Uherska, Německa a Bulharska (v oblasti Dobrudže) a většina jich koncem roku 1916 potom odešla do československého vojska v Rusku, část i do Francie.

Dalších asi 1.000 čs. dobrovolníků sloužilo také v anglické armádě a přes 40.000 Čechů a Slováků bylo v řadách americké armády (jednalo se o americké Čechy a Slováky z krajanských spolků v USA).

Příloha 2. – Porovnání databází virtuálních památníků podle uživatelské přívětivosti

V příložené tabulce vpravo jsou výsledky porovnání jmenných databází vybraných virtuálních památníků (uvedených v práci) z hlediska jejich tzv. uživatelské přívětivosti. Ta byla analyzována na základě vybraných funkcí, zejména vyhledávacího formuláře, užívaného těmito památníky.

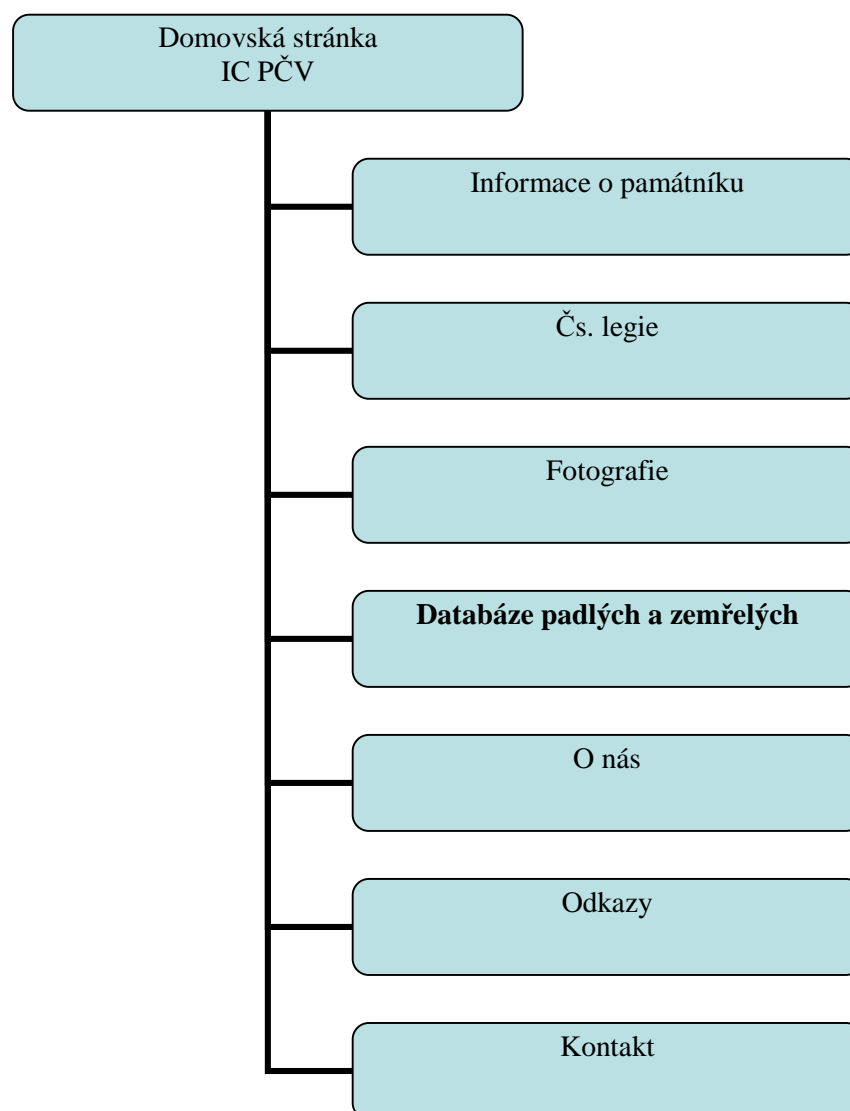
Do tabulky byla zařazena pro srovnání i databáze Vojenského ústředního archivu Praha, přestože v případě jeho internetové prezentace se nejedná přímo o virtuální památník.

Šedá pole v tabulce znamenají, že danou možnost nebo funkci uvedená databáze nenabízí. V položce „Další jazyky“ jsou uvedeny zkratky dalších jazykových mutací v nabídce: Aj – angličtina, Nj – němčina, Fj – francouzština, Rj – ruština, Sj – slovenština.

Název	Stát	Primární jazyk	Další jazyky	Vyhledávací formulář jmenové databáze						
				v hlavním menu	dle příjmení	dle jména	dle data nar.	dle data úmrtí	dle jednotky	dle místa nar.
Památník Čestná vzpomínka	ČR	čeština	Sj, Aj, Nj, Fj, Rj	ano	ano	ano	ano	ano	ano	ano
Vojenský ústřední archiv Praha	ČR	čeština		ano		ano				
Commonwealth War Graves Commission	V. Británie	angličtina		ano	ano			(dle roku)		(dle zbraně)
American Battle Monuments Commission	USA	angličtina		ano	ano					
Oorlogsgravenstichting	Nizozemí	holandština	Aj, Nj, Fj	ano	ano					
Volksbund Deutsche Kriegsgräberfürsorge	Německo	němčina		ano	ano		ano	ano		
Kniga pamiatki	Rusko	ruština			ano		(dle roku)			ano

Příloha 3. – Schéma struktury IC PČV

Struktura rozložení stránek IC PČV z hlediska rozložení jednotlivých hlavních sekcí. Z hlediska množství dat nejvíce obsahuje samozřejmě obsáhlá Databáze padlých a zemřelých, dále také sekce Čs. legie (ta především kvůli objemu dat v podsekcí Články) a Fotogalerie.

Evidence výpůjček

Prohlášení:

Dávám svolení k půjčování této diplomové práce. Uživatel potvrzuje svým podpisem, že bude tuto práci řádně citovat v seznamu použité literatury.

V Praze, dne

Pavel Kuthan

Jméno	Katedra / Pracoviště	Datum	Podpis